

**Skotlanninhirvikoiran
jalostuksen tavoiteohjelma
(JTO)
2024–2028**

Sisällys

1. YHTEENVETO	s.3
2. RODUN TAUSTA	s.4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	s.7
4. RODUN NYKYTILANNE	s.8
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	s.8
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttööminaisuudet	s.17
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	s.17
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	s.18
4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet	s.19
4.2.4 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	s.20
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta	s.21
4.3. Terveys ja lisääntyminen	s.21
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	s.21
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	s.21
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	s.26
4.3.4 Lisääntyminen	s.28
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	s.26
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	s.26
4.4. Ulkomuoto	s.31
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	s.33
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	s.34
6.1 Jalostuksen tavoitteet	s.34
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	s.36
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	s.36
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	s.38
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	s.38
7. LÄHTEET	s.39
8. LIITTEET	s.40

1 YHTEENVETO

Skotlanninhirvikoirakerho ry:n (SHKK) jalostuksen tavoiteohjelmassa (JTO) tärkeintä on kerätä yhteen kaikki se, mikä auttaa säilyttämään skotlanninhirvikoiran sellaisena kuin se on ollut vuosisatoja; mitään siitä muuttamatta, mitään siihen lisäämättä.

Pienestä populaatiosta huolimatta – vuonna 2021 noin 220 skotlanninhirvikoiraa Suomessa – meillä on rodun luonteen omaavia, pitkäikäisiä ja suhteellisen terveitä sekä hyvärakenteisia koiria. Suomen skotlanninhirvikoirat ovat kansainvälisesti kilpailukykyisiä. Tämä johtuu siitä, että tuontikoirien osuus on suhteellisen suuri. Pieni populaatio tuo kantaan kuitenkin omat ongelmansa. Vähäisen koiramäärän takia terveydentilan, rakenteen ja luonteen seurannan olisi kuvitellut tapahtuneen helposti. Käytännössä se ei ole kuitenkaan ollut näin yksinkertaista, koska terveystietoja ei ollut kerätty ennen ensimmäistä 2017 tehtyä terveystarkastusta.

Tulevaisuuden tummimmat pilvet muodostuvat kapean geenipohjan mukanaan tuomista uhkakuvista. Kiinnittämekö siihen riittävästi huomiota, otammeko sen haasteena vastaan, onko tavoitteenamme saattaa tämä ”taivaan täydellisin luomus” elinvoimaisena seuraaville sukupolville? Tämä koskee kaikkia rodun kasvattajia Suomessa.

Jalostuksen tavoiteohjelma on avainasemassa kaikille rodun kasvattajille. Se antaa suunnan ja näyttää tien, mihin olemme menossa. Rodun tavoiteohjelma tulee nähdä mahdollisuutena ja toimivana työkaluna kasvattajien väliselle yhteistyölle.

Rotua ei saa koskaan jakaa kahtia näyttely- ja juoksulinjoihin, vaan tavoitteena on oltava, että rotu säilyy samanlaisena kuin nykyään.

Jalotussuositukset

Narttu: astutusalaikäraja 24kk, yli 5-vuotiaasta ei tule astuttaa ensikertaa ilman perusteltua syytä, yli 8-vuotiaasta ei tule käyttää jalostukseen.

Uros: astutettaessa uroksen tulee olla yli 12kk.

Näyttelytuloksena tulee olla vähintään EH (erittäin hyvä).

Normaalissa astutustilanteessa uroksen tulee astua ja nartun antaa astua normaalisti.

Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla kivesvikaista (puutos/hissikives) täysveljeä.

Vihaista tai arkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Uusintayhdistelmiä ilman vahvoja perusteita ei suositella.

Rodun tulevaisuuden kannalta geenipohjan laajentaminen Suomessa on ensiarvoisen tärkeää. Suurimmat lisääntymiseen liittyvät ongelmat liittyvät pieneen geenipooliin, jolloin jalostuksessa tulisi pitää geenipohja mahdollisimman suurena ja ehkäistä sukukatoa.

Pyrkimyksenä on seurata geenitestauksen kehitystä varsinkin luusyvälle altistavan geenimuutoksen suhteen ja muutenkin pyrkiä siihen, että jalostus tähtää mahdollisimman terveeseen skotlanninhevkoiraan.

Rotu ei kuulu Perinnöllisten vikojen ja sairauksien vastustamisohjelmaan (PEVISA)

2 RODUN TAUSTA

Muiden vinttikoirien tapaan myös skotlanninhevkoira metsästää näöllään. Skotlanninhevkoiria on käytetty alun perin saksanhevrenmetsästykseseen. Koirat joko kaatoivat ja tappoivat saksanhevren tai pitivät sen aloillaan siihen asti, kunnes metsästäjät ehtivät paikalle. Skotlanninhevkoirat metsästivät vähintään kolmen koiran laumoissa.

Skotlanninhevkoiran alkuperää ei ole pystytty luotettavasti selvittämään. Irlantilainen tarusto kertoo tarinaa päällikkö Uisneachista, joka ensimmäisellä vuosisadalla joutui kuningas Cononin epäsuosioon, ja joutui pakenemaan Irlannista perheensä kanssa Skotlantiin mukanaan 150 koiraa, 150 soturia ja 150 palvelijaa. On arveltu, että nämä koirat ja niiden jälkeläiset yhdessä paikallisten koirien kanssa olisivat luoneet pohjan skotlanninhevkoiralle.

Varhaisin viittaus rotuun on todennäköisesti nähtävissä kivilaatoissa noin 800–1000 jKr., joita on löydetty kaikkialta Skotlannista. Niistä vanhin on Meiglen hautausmaalla Perkshiressä. Muistolaatta kuvaa ratsain kulkevaa miestä ja tämän edellä kahta koiraa, jotka juuri kooltaan ja ulkomuodoltaan ovat epäilemättä skotlanninhevkoiria.

1500-luvulta on löydetty piirroksia Ylämaan hevkoirasta, joka muistuttaa ulkoisesti hämmästyttävän paljon tämän päivän skotlanninhevkoiraa.

Antikvariantti Pennant matkusteli Skotlannissa vuonna 1769 ja teki matkastaan muistiinpanoja. Tässä hänen merkintänsä tulostaan vierailulle Gordon Castleen: ”Näin täällä oikean Highlandin greyhoundin, joka on nykyisin lukumäärältään hyvin vähäinen – se oli erittäin suurikokoinen, syvärintainen ja sillä oli pitkä, karkea karva. Tällaiset olivat suurta muotia menneinä päivinä, jolloin niitä käytettiin hevrenmetsästyksessä heimopäälliköiden toimesta.”

1800-luvun alussa rotu oli huonossa tilassa. Tämä todennäköisesti johtui metsästyskiväärin käytön yleistymisestä, ja viljellyn maa-alan levittäytymisestä ja maa-alueiden myymisestä. Suuret, yhtenäiset metsäalueet pilkottiin pienempiin osiin.

William Scrope julkaisi vuonna 1838 kirjan nimeltä "Days of Deerstalking". Kappaleesta 12 voidaan lukea: "Tiedämme, että Skotlannissa on erittäin harvoja – ehkä vajaa tusina – puhdasta skotlanninhirvikoiraa." Lisäyksenä todettiin, että lukuisia risteytyksiä oli kokeiltu, mutta kaikki todettiin täysin sopimattomiksi hirvenmetsästyksen.

Näin vakuuttunut oli kirjoittaja Archibald M'Neill (Esq. of Colonsay) ja hänen veljensä Lord Colonsay eli Duncan M'Neill skotlanninhirvikoiran ylivertaisuudesta hirvenmetsästyksessä muihin rotuihin verrattuna. Tästä johtuen he aloittivat skotlanninhirvikoirien puhtaiden linjojen kokoamisen joka paikasta, mistä vain onnistuivat löytämään niitä.

Mr. Cupple kirjoitti kirjassaan "Scotch Deerhounds and their Masters" paljon yksityiskohtaista tietoa, missä vaiheessa rotu oli ennen Lord Colonsayn elvytysyrityksiä ja kertoi, millä materiaalilla M'Neillin veljekset tekivät työtään. Hän kirjoitti ennen vuotta 1815, että skotlanninhirvikoiran tunnetuimmat linjat olivat säilyneet Menzien perhellä Chesthillissä Loch Taylla, MacDonnelleilla Glengarrysta, Cluny Macphersonilla Loch Nessin takana, Colonel Mitchellilla Stratmashiasta ja Ross'in perheellä Tirndrighissa. Mr. Cupple kiteytti: "Jos ne menetetään, on vaikeaa kuvitella, miten uudestaan voitaisiin tuottaa ainoatakaan koirarotua, jolla olisi sellainen hyvien ominaisuuksien yhdistelmä." Lordi Colonsayn kasvatustoiminta oli tuottanut vuoteen 1864 mennessä Ylämaihin runsaasti puhdasrotuisia skotlanninhirvikoiria. Kuitenkin vielä kertaalleen olosuhteet näyttivät olevan rotua vastaan, sillä hirvenajoon soveltuvat maastot olivat kiven alla. Lisäksi "penikkatauti" raivosi ja aiheutti voimakasta kannan harvenemista.

Skotlanninhirvikoiralle tuli yllättävää apua, tällä kertaa Englannista. Ensimmäinen koiranäyttely pidettiin Newcastle-Upon-Tynessä vuonna 1859, ja seuraavana vuonna eversti Ingen skotlanninhirvikoiria oli "suuri voittaja". Tämä koira teki historiaa olemalla ensimmäinen rotunsa edustaja, joka esitettiin näyttelyssä.

Skotlanninhirvikoirat astuivat nyt näyttelymaailman kartoittamattomille ja toisinaan vaarallisille kentille. Kartoittamattomille, koska ei ollut olemassa vielä rotuyhdistystä, eikä myöskään kirjoitettua rotumääritelmää. Metsästyskäyttö oli taannut vuosisatoja, että siitokseen käytettiin vain oikean tyyppisiä koiria, mutta nyt piti koirien oikea tyyppi määritellä näyttelykehässä. Osittain myös vaarallisille, koska mikä tahansa rotu saattoi kärsiä muodin oikuista näyttelymaailmassa.

Itse asiassa nykyinen skotlanninhirvikoiria saa kiittää eloonjäämistään paitsi näyttelyitä myös joka sukupolvessa eläneitä harrastajia, joita rotu on vetänyt puoleensa, ja jotka ovat huolehtineet siitä ja jättäneet sen hyvässä kunnossa aina seuraavalle sukupolvelle. Suuri kunnia lankeaa vuoden 1914 kasvattajille,

jotka onnistuivat pitämään rodun elossa ensimmäisen maailmansodan aikana. Rotu olisi saattanut kuolla sukupuuttoon myös toisen maailmansodan aikana, ellei olisi ollut pientä kourallista antaumuksellisia ja uhrautuvaisia kasvattajia, jotka onnistuivat kasvattamaan muutaman pentueen vuosina 1939–1945.

Se, ettei skotlanninhirvikoiria ole kärsinyt muodin oikuista, on ilmeistä jokaiselle, jolla on ollut mahdollisuus verrata nykyisiä skotlanninhirvikoiria pienoisveistoksiin ja maalauksiin, jotka tehtiin käyttökoirapäivien aikoihin

Noin vuonna 1840 lordi Colonsay kirjoitti: ”Sir Scottin patsaan mallina istunut koirani oli minun koirani Torm, joka on erinomaisen rotupuhdas ja yksi kauneimmista ja parhaimmista koirista, mitä milloinkaan olen nähnyt.” Tätä patsasta voi tutkia tänäkin päivänä jokainen Edinburghin kävijä. Nykyiset skotlanninhirvikoirat ovat huomattavan samannäköisiä kuin Torm aikoinaan.

Vuonna 1886 skotlanninhirvikoiran kasvattajat perustivat Deerhound Clubin ja vähän sen jälkeen vuonna 1892 he hyväksyivät rodulle kirjallisen rotumääritelmän, joka vähäisin muutoksin on säilynyt meidän päiviimme asti.

Rodun historia Suomessa

Ensimmäinen skotlanninhirvikoiria tuli Suomeen vuonna 1964, jolloin Aili Lindelöf (kennel El Miharaja) toi Ruotsista Carin Lindhén kasvattaman Mountebanks Highland Lass'in.

Vuonna 1967 Mountebank's Highland Lass astutettiin isällään S & DK CH Gordon of Ardkinglas'lla ja näin saatiin Suomen ensimmäinen

skotlanninhirvikoirapentue.

Aili Lindelöf kasvatti kaksi pentuetta (kennel El Miharaja 1967, 6+3 ja 1972, 4+1). Tätä linjaa jatkoi toisessa kasvattamassaan pentueessa Marjatta Nironen, joka 1970-luvulla kasvatti kaksi pentuetta. Yksikään näistä (vuonna 1976 Macelderry L-pentue, 4+3) ei ole jatkanut sukua, joten ensimmäisen tuonnin linja katkeaa tähän. L-pentueessa oli juoksuharrastuksen pioneereja, Maija Heimosen urokset hallitsivat ratoja 1970–1980-lukujen taitteessa ja ne jättivät nimensä arvokilpailujen voittajaluetteloon.

Skotlanninhirvikoiria tuotiin tavallaan uudelleen Suomeen vuonna 1974, kun Elisabeth ja Anthony Landon aloittivat kasvatustyön kennelnimellä Browallia. Näitä 1970-luvun koiria esiintyy vielä tänäkin päivänä muutamien koirien sukutauluissa. Landonien ensimmäinen tuonti oli Ardkinglas Swanlake of Kenstaff, joka sai neljä pentuetta. Samana vuonna tuotiin Ardkinglas Rowena, mutta sitä ei koskaan pennutettu. Myöhemmin tuli Ardkinglas Douglas (1978) ja siitä tuli kolmen pentueen isä.

3 JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Aluksi skotlanninhevkoiraharrastajat pitivät yhteyttä toisiinsa rekisteröimättömän kerhon kautta, mutta myöhemmin toiminta laantui kokonaan. Suomen Skotlanninhevkoirakerho r.y. perustettiin 1980 eli lähes 100 vuotta alkuperämaassa perustetun kerhon jälkeen. Kerho liittyi myöhemmin Suomen Vinttikoiraliitto ry:n (SVKL) jäseneksi, joka toimii rodun rotujärjestönä.

Yhdistyksen toiminnasta vastaa hallitus. Hallitukseen kuuluu puheenjohtajan lisäksi neljä varsinaista ja kaksi varajäsentä. Yhdistyksellä on vuosittain yksi sääntömääräinen yleiskokous, joka pidetään keväällä. Hallitus valitsee toimikunnat, joita ovat juoksu-, jalostus- näyttely- ja lehtitoimikunta. Yhdistyksellä on myös pentuvälitystä.

Skotlanninhevkoirakerhon ry:n jäsenmäärä on vaihdellut 40–80 jäsenen välillä. Kerho julkaisee omaa MaSkotti-nimistä jäsenlehteä, joka ilmestyy kolmesta neljään kertaan vuodessa. Yhdistys järjestää vuosittain epävirallisen ClubShown ja harmaiden juoksutapahtuman sekä yhdessä toisen vinttikoirakerhon kanssa skotlanninhevkoirien maastomestaruuskilpailut. Jäseniä kuuluu mm. Ruotsin Hjorthundklubben'iin, brittien The Deerhoundclub'iin sekä Scottish Deerhound of America Club'iin.

Jalostustoimikunnan tehtävänä tulee olla tiedon kerääminen mm. tekemällä kyselyjä, järjestämällä jalostustarkastuksia ja rodun tilan seuraaminen, neuvonta, tietojen keruu, ajastuskointi ja sen organisointi sekä jäsenistön informoiminen.

Jalostustoimikunta koostuu kahdesta kasvattajasta joista toinen on jalostustoimikunnan puheenjohtaja

4 RODUN NYKYTILANNE

4.1 Suomen Populaation rakenne ja jalostuspohja

Suomen populaatio vuoden 2021 lopussa oli noin 220 skotlanninhirvikoiraa. Kannan koko on laskenut noin 19% viimeisen kymmen vuoden aikana

Koirien määrän vähenemiseen on todennäköisin syy isompien kasvattajien jääminen pois markkinoilta, ja uusia vuosittain pentueita teettäviä kasvattajia ei ole tullut tilalle.

Kokonaisrekisteröintien määrä vuositasona on vaihdellut puhtaasta nollasta lähes viiteenkymmeneen viimeisten kymmenen vuoden aikana.

Hieman nykyistä suuremmalle pentumäärälle todennäköisesti olisi kysyntää, useat pentuja havigelleet ovatkin päätyneet tuontikoiraan kotimaan pienten markkinoiden vuoksi. Voimakasta kannan lukumäärän lisäämistä ei kuitenkaan tämän tyyppisellä suurikokoisella koirarodulla kannata harjoittaa, mieluummin niin että pennuille löytyy hyvin kotiehdokkaita kuin että niitä jäisi kasvattajille käsiin ja suurikokoisten pentujen suuren työmäärän vuoksi niitä myytäisiin löyhän perustein uusiin koteihin.

Runsas 40 prosenttia skotlanninhirvikoirista osallistuu ainakin kerran käyttökokeisiin. Näyttelyissä käy ainakin kerran noin 70 prosenttia populaatiosta. Muutamat skotlanninhirvikoirat ovat menestyneet sekä näyttö- että käyttökokeissa.

Tuonneilla on laajennettu merkittävästi geenikantaa. Suomen skotlanninhirvikoirakasvatus tukeutuu vahvasti tuontikoiriin, valtaosassa pentueita ainakin toinen vanhemmista on tuontikoira.

Perinnöllisestä monimuotoisuudesta

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistyminenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun,

jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimääristä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella on pyritty tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä ja kasvattamaan tietyn yksilön osuutta syntyvissä jälkeläisissä. On ajateltu, että jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa; nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Suositellaan, että neljän-viiden sukupolven perusteella laskettu sukusiitosaste pysyy alle 6,25 %.”

Nykyisten tuontikoirien lähtömaa, sukupuoli, sperma, rekisteröintivuosi ja jälkeläiset

Lähtömaa	Sukupuoli	Sperma	Rekisteröintiv uosi / Käyttövuosi	Pentuja / Pentueita
Ruotsi	uros		2006	0
Saksa	uros		2006	7/2
Tanska	narttu		2007	13/2
Saksa	uros		2007	21/2
Saksa	narttu		2008	8/1
Ruotsi	narttu		2008	0
Ruotsi	uros		2008	0
Iso-Britannia		X	2008	10/1
Hollanti		X	2008	2/1
Iso-Britannia	uros		2009	14/2
Iso-Britannia	uros		2009	16/2
Australia	uros		2009	5/1
Iso-Britannia		X	2010	4/1

Iso-Britannia	uros		2011	0
Venäjä (UK linjat)	uros		2011	19/2
Iso-Britannia	uros		2011	21/3
Iso-Britannia	narttu		2011	4/1
Iso-Britannia	narttu		2012	0
Saksa	uros		2012	9/1
Ruotsi	narttu		2012	0
Iso-Britannia	uros		2013	0
Saksa	narttu		2013	0
Ruotsi	uros		2013	11/2
Iso-Britannia	narttu		2013	0
Iso-Britannia	uros		2013	9/1
Saksa	narttu		2013	0
Ruotsi	uros		2014	0

Saksa	uros		2014	6/1
Ruotsi	ros ^u		2014	22/3
Saksa	uros		2014	2/1
Tanska	narttu		2015	4/1
Iso- Britannia	ros ^u		2015	16/4
Saksa	arttu ⁿ		2015	0
Saksa	arttu ⁿ		2015	0
Saksa		X	2015	8/1
Saksa		X	2015	5/1
Sveitsi	uros		2015	0
Ruotsi	uros		2016	0
Ruotsi	arttu ⁿ		2016	0
Ruotsi	ros ^u		2016	0
Ranska	uros		2016	18/2
Tanska	narttu		2017	8/1
Saksa	narttu		2017	4/1
Australia		X	2017	3/1
Ranska	ros ^u		2018	0
Iso-Britannia	arttu ⁿ		2018	0
Iso-Britannia	arttu ⁿ		2018	8/1
Iso-Britannia	narttu		2018	0
Ruotsi	uros		2018	4/1
Ruotsi	narttu		2018	0
Saksa	uros		2018	17/2
Ruotsi	narttu		2018	0
Australia		X	2018	1/1
Ranska	uros		2020	0
Puola	narttu		2020	0
Puola	narttu		2021	0
Puola	uros		2021	5/2
Ruotsi	narttu		2021	0

Saksa	uros		2021	0
Ruotsi	narttu		2021	7/1
Ruotsi	narttu		2021	0
Ruotsi		X	2021	8/2
Ranska	uros		2022	0
Iso-Britannia	narttu		2022	0

Taulukko 2

Suomalaiset kasvattajat viimeisen 20 vuoden aikana

Kennel-nimi	Pentueita	Pentuja	Viimeisin pentue
Black Jade´s	8	67	2018
Blixten	5	26	2016
Brokenwheel	2	18	2011
Chic Choix	5	33	2018
Cisme´s	2	4	2021
Direwolf	1	6	2015
Essentianan	2	13	2005
Ingis	1	8	2006
Kerslake	7	36	2021
Kilbrandon	7	30	2008
Meaecair	2	9	2018
Old Cobbler´s	3	16	2022
Sandmanscot´s	8	58	2020
Sassatown	19	67	2021
Scottclan´s	1	8	2012
Stranger´s	2	7	2006

Sweetscot	23	141	2009
Swordgrove	3	17	2017
Timberman´s	2	14	2022
Tsäpäkkä	1	8	2018
Vaikonniemen	8	53	2022

Tarkasteluvälillä 2015–2021 skotlanninhevrikoirien keskimääräinen sukusiitosaste on 0,42 %. Sukusiitosprosentti on pysynyt alhaisena tuontikoirien ansiosta, mutta tilastoa hieman vääristää jalostustietojärjestelmän puutteelliset sukutaulutiedot 4 sukupolven jälkeen.

On myös huomioitava, että näin pienessä populaatiossa sukusiitosasteen kehitystä on vaikea seurata, koska jo yhden pentueen arvo saattaa muuttaa kokonaisuutta puoleen tai toiseen ilman, että se kuitenkaan kertoo kehityksen suunnasta mitään.

Rodun vastuumaassa Isossa-Britanniassa, rodun keskimääräinen sukusiitosaste on The Kennel Clubin mukaan 11,7 prosenttia. Sukusiitostaantumien eli sukusiitoksen aiheuttamien haittavaikutusten on todettu alkavan näkyä sukusiitosasteen ylittäessä 10 prosenttia. Haittavaikutukset voivat ilmetä mm. lisääntymisvaikeuksina, pentukuolleisuuden nousuna, pentujen epämuodostumina, vastustuskyvyn heikkenemisenä ja tulehdusalttiuden kasvuna (Mäki 2011).

Sukusiitosasteen korkeus Suomeen verrattuna johtuu mitä todennäköisimmin siitä, että Kennel Clubin tilastoissa koirien sukulaisuussuhdetta mitattaessa käytettävissä on huomattavasti pidemmälle jatkuvat sukutaulut Suomeen verrattuna, jolloin myös kaukaisemmat yhteiset esi-isät vaikuttavat aiheellisesti jalostusyhdistelmien sukusiitosasteen määrittämiseen. Historiallinen sukusiitos kattaa yleensä kymmenen tai sitä useamman polven sukutaulut ja tämän vuoksi sen perusteella laskettu sukusiitosaste antaa todellisemman kuvan jalostukseen harkittavien yhdistelmien perimän samankaltaisuudesta. Historiallisen sukusiitoksen haitat ovat kuitenkin pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä (Mäki 2011) ja tämän vuoksi uutta ja historiallista sukusiitosta ei voi numeerisesti suoraan verrata keskenään.

Nykyiset suomalaiset skotlanninhevrikoirat koirat polveutuvat pääsääntöisesti viimeisen 22 vuoden aikana tulleista tuontikoirista. Tuontikoirien ja ulkomaisten koirien jalostuskäyttö lisääntynyt ja tämän vuoksi Suomessa syntyneistä skotlanninhevrikoirista vain 8 % on käytetty jalostukseen tarkasteluvälillä 2010–202. Määrä on laskenut vuosien mittaan, vuosien 1997–2009 välillä Suomessa syntyneistä jalostukseen käytettiin 16 %.

Vuosina 2011–2021 suhde käytetyt urokset/nartut oli 79 prosenttia (44 pentuetta, uroksia 27, narttuja 34). Suhde on näin pienessä rodussa erittäin hyvä, vaikka se ei paljastakaan mahdollista lähisukulaisten rinnakkaiskäyttöä jalostukseen. Lähisukulaisten jalostukselliseen rinnakkaiskäyttöön ei tosin ole ollut Suomessa juurikaan tarvetta rodun pienen markkinapotentiaalin vuoksi.

Tuontikoirien käyttö jalostuksessa on suomalaisen skotlanninhevikoirakannan pienuuden vuoksi välttämätöntä, mutta se ei lisää skotlanninhevikoirakannan geneettistä monimuotoisuutta. Saksalaisessa vinttikoirarotujen perimää tutkineessa selvityksessä Isossa-Britanniassa ja Saksassa kasvatetut skotlanninhevikoirat olivat perimältään hyvin yhdenmukaisia, vaikka tutkimukseen oli valittu koiria, jotka olivat mahdollisimman vähän sukua toisilleen (Wimmer 2012). On todennäköistä, että selvityksessä havaittu homotsygotia koskee myös muiden maiden skotlanninhevikoiria Suomi mukaan lukien, koska jalostukseen käytettävät yksilöt polveutuvat väistämättä Iso-Britannian skotlanninhevikoirakannasta riippumatta syntymämaastaan.

Suomessa skotlanninhevikoirien populaatorakenteen suurin ongelma on rodun pienilukuisuus. Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmän kasvattajalistauksen mukaan rodun kasvattajia on yhteensä 21. Tässä luvussa on huomioitu myös ne kasvattajat, joiden viimeisestä pentueesta on ollut 20 vuotta ja lisäksi listatuista 21stä kasvattajasta viidellätoista on ollut pentueita viimeisen 10 vuoden aikana. Aikavälillä 2011–2021 Suomessa on syntynyt 37 pentuetta, joissa yhteensä 266 pentua, keskimääräinen pentuekoko on näin ollen 7,2 rekisteröityä pentua per pentue. Syntyneiden skotlanninhevikoirapentujen määrää on todennäköisesti hieman suurempi koska esimerkiksi kuolleena syntyneitä ja ensimmäisillä elinviikoilla menehtyneitä ei rekisteröidä.

Taulukko 3 Vuositilastot – rekisteröinnit ja jalostuspohja vuodet 2011–2022 – Kennelliiton jalostustietojärjestelmä
Vuositilasto - rekisteröinnit

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Pennut (kotimaiset)	8	39	16		44	24	6	24	32	18	35	31
Tuonnit	2	6	2		8	2	4	5	3	6	3	4
Rekisteröinnit yht.	10	45	18		52	26	10	29	35	24	38	35
Pentueet	2	7	3		6	6	1	4	5	3	4	5
Pentuekoko	4,0	5,6	5,3		7,3	4,0	6,0	6,0	6,4	6,0	8,8	6,2
Kasvattajat	2	6	3		6	5	1	4	5	3	4	5
jalostukseen käytetyt eri urokset												
- kaikki	2	5	3		5	6	1	3	5	3	4	4
- kotimaiset		1			1	1			2	1	1	1
- tuonnit	2	3	3		3	2	1	1	2	2	3	3
- ulkomaiset	0	1	0		1	3	0	2	1	0	0	0
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	2 v 4 kk	3 v 4 kk	4 v 10 kk		3 v 2 kk	3 v 8 kk	2 v 8 kk	4 v 11 kk	2 v 8 kk	1 v 9 kk	3 v 1 kk	2 v 3 kk
jalostukseen käytetyt eri nartut												
- kaikki	2	7	3		6	5	1	4	5	3	4	5
- kotimaiset	1	3	2		6	5	1	4	4	3	4	3
- tuonnit	1	4	1						1			2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4 v 10 kk	4 v 2 kk	5 v 8 kk		3 v 11 kk	5 v 4 kk	4 v 8 kk	3 v 11 kk	3 v 1 kk	4 v 11 kk	3 v 7 kk	4 v 3 kk
Isolsät	4	11	6		9	8	2	6	10	6	8	9
Isoädit	4	11	6		9	9	2	6	10	6	8	9
Sukusiitosprosentti	0,10%	0,60%	0,24%		0,20%	2,23%	0,39%	1,14%	1,10%	0,11%	0,50%	1,77%

Vuositilasto - jalostuspohja

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012	2011
Per vuosi												
- pentueet	2	7	3		6	6	1	4	5	3	4	5
- jalostukseen käytetyt eri urokset	2	5	3		5	6	1	3	5	3	4	4
- jalostukseen käytetyt eri nartut	2	7	3		6	5	1	4	5	3	4	5
- isät/emät	1,00	0,71	1,00	-	0,83	1,20	1,00	0,75	1,00	1,00	1,00	0,80
- tehollinen populaatio	3 (75%)	8 (57%)	4 (67%)	-	8 (67%)	7 (58%)	1 (50%)	5 (62%)	7 (70%)	4 (67%)	5 (62%)	6 (60%)
- uroksista käytetty jalostukseen	0%	5%	17%	-	14%	0%	17%	8%	17%	15%	12%	20%
- nartuista käytetty jalostukseen	0%	4%	0%	-	3%	31%	0%	12%	29%	18%	9%	40%
Per sukupolvi (4 vuotta)												
- pentueet	12	16	15	13	17	16	13	16	17	13	13	13
- jalostukseen käytetyt eri urokset	8	10	8	9	12	14	11	12	12	9	10	11
- jalostukseen käytetyt eri nartut	9	14	13	11	13	12	12	14	14	10	12	12
- isät/emät	0,89	0,71	0,62	0,82	0,92	1,17	0,92	0,86	0,86	0,90	0,83	0,92
- tehollinen populaatio	12 (50%)	16 (50%)	14 (47%)	14 (54%)	17 (50%)	17 (53%)	16 (62%)	18 (56%)	18 (53%)	13 (50%)	15 (58%)	16 (62%)
- uroksista käytetty jalostukseen	6%	10%	10%	10%	9%	12%	14%	13%	16%	17%	19%	19%
- nartuista käytetty jalostukseen	2%	3%	11%	12%	12%	22%	19%	17%	24%	22%	21%	25%

Taulukko 4 Jalostusurokset vuosina 2008–2021 Kennelliiton jalostustietojärjestelmä

		Tilastointiaikana					Toisessa polvessa	
#	Uros	Synt.	Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat.%	Pentueita	Pentuja
1	LAWTONS COPYRIGHT COSTEAU, Ruotsi	2013	3	22	6,90%	7%	1	1
2	REGALFLIGHT THANE, Englanti	2010	3	21	6,58%	13%	9	48
3	BEN WYVIS MCGRAIN CAOINLAN, Saksa	2006	2	21	6,58%	20%	4	30
4	MILIY ZVER TIMON Venäjä	2010	2	19	5,96%	26%	0	0
5	GRAYLORD'S LOCHNESS Ranska	2015	2	18	5,64%	32%	0	0
6	LOWLAND FAUNS CIERAN Saksa	2017	2	17	5,33%	37%	2	16
7	KILBOURNE HARVEST MOON Suomi	2009	2	16	5,02%	42%	5	31
8	HYNDSIGHT EASY FEELIN Iso-Britannia	2014	4	16	5,02%	47%	0	0
9	SANDMANSCOT'S GAOL AGAM ORT Suomi	2018	2	16	5,02%	52%	0	0
10	CUSIDH ARD TOIRNIS Iso-Britannia	2008	2	14	4,39%	56%	3	21
11	LAWTONS CAIN CAVALL TO KERSLAKE Ruotsi	2013	2	11	3,45%	60%	0	0
12	KERSLAKE DOUGLASS Suomi	2012	1	11	3,45%	63%	2	4
13	GREYFLAX THE MIGHTY QUINN Iso-Britannia	2005	1	10	3,13%	66%	2	9
14	PYEFLEET TABOR Iso-Britannia	2013	1	9	2,82%	69%	2	17
15	ISLAY'S IAGAN TO BLACK JADE Saksa	2011	1	9	2,82%	72%	3	19

Taulukko 5 Jalostusnartut vuosina 2012–2021 Kennelliiton jalostustietojärjestelmä

#	Narttu	Synt.	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja
1	VAIKONNIEMEN RUUSUNNUPPU Suomi	2007	2	17	5,33%	3	19
2	BLACK JADE'S BRANWENN Suomi	2008	2	15	4,70%	4	22
3	CHIC CHOIX ARWEN TO BLIXTEN Suomi	2011	3	15	4,70%	0	0
4	VAIKONNIEMEN WILD ROSE Suomi	2011	2	14	4,39%	4	10
5	CHIC CHOIX DHULERT AMBROSIA Suomi	2011	2	14	4,39%	2	10
6	AMAZINGAMAZONE, Tanska	2007	2	13	4,08%	1	9
7	ESSENTIANAN POWER STING Suomi	2005	1	11	3,45%	1	11
8	BLACK JADE'S CIARA Suomi	2009	1	11	3,45%	0	0
9	SWORDGROVE SCOTA Suomi	2002	1	10	3,13%	3	19
10	BLACK JADE'S SWEETEST PERFECTION Suomi	2013	1	10	3,13%	0	0
11	BAYLIND HEPBURN TO BLIXTEN Norja	2004	1	10	3,13%	1	8
12	BLACK JADE'S MYNKA TO MEARCAIR Suomi	2013	2	9	2,82%	0	0
13	SASSATOWN ADELAIDE Suomi	2014	2	9	2,82%	0	0
14	CHIC CHOIX DHULERT CORDELIA Suomi	2014	1	9	2,82%	0	0
15	SANDMANSCOT'S TE BHEAG Suomi	2011	1	9	2,82%	2	17

Tärkeimmät rodun jalostuspohjaa kaventavat tekijät urokset ja nartut eivät ole keskenään lähisukulaisia tämä pätee myös urosten ja narttujen kesken.

Skotlanninhirvikoirien rekisteröintimäärät ovat Suomessa vaihdelleet nolasta viiteenkymmeneenkahteen.

Lukumäärältään pienessä rodussa suositeltava yläraja yksittäisen koiran jälkeläismäärälle on 2–3 pentuetta tai viisi prosenttia laskettuna neljän vuoden rekisteröintimäärästä ja toisessa polvessa 4–6 pentuetta ja 10 % rekisteröinneistä.

Skotlanninhirvikoiralla pentueet ovat usein suuria ja lukumäärä tulee täyteen kotimaista populaatiota ajatellen usein jo yksittäisellä pentueella, joten tilannetta on ajateltava laajemmin ja otettava huomioon, kuinka monta yksilöä käytetään toisen sukupolven jälkeen jalostukseen. Tärkeintä olisi keskittyä sukukadon minimoimiseen ja mahdollisimman usean erisukuisen koiran käyttämiseen jaloksuksessa.

Taulukko 6 - Suomen Kennelliitto jalostustietojärjestelmä, Svenska Kennelklubben avelsdata, The Kennel Club Breed registration statistic.

Skotlanninhirvikoirien rekisteröintimäärät Suomi, Ruotsi, Englanti vuodet 2015–2021

	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	7 vuoden keskiarvio
Suomi	24	25	16	47	1	26	36	25
Ruotsi	31	52	8	46	32	40	53	37,4
Englanti	267	209	268	198	162	206	198	215,1

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun tarkoituksesta

Rotumääritelmä

Käyttäytyminen ja luonne: Koiran ulkomuodossa kiteytyy ainutlaatuinen nopeuden, voiman ja kestävyuden yhdistelmä, jota vaaditaan aikuisen saksanhirven kaatamiseen, mutta sen olemus kuvastaa kuitenkin lempeää arvokkuutta. Ystävällinen ja lempeä, tottelevainen ja miellyttämishalunsa vuoksi helposti koulutettava. Rauhallinen ja luonteeltaan tasainen, ei koskaan epäluuloinen, vihainen tai hermostunut. Käyttäytyy rauhallisen arvokkaasti. Hylkäävät virheet ovat vihausuus tai liiallinen arkuus, sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

Luonnekuvaus on lisätty FCI:n rotumääritelmään nykyisessä muodossaan 1990-luvulla. Kuvaus on huomattavasti niukempi Englannin Kennelklubin rotumääritelmässä.

Rodun tarkoitus rotumääritelmän mukaan on rata- ja maastajuoksija, näöllään metsästävä vinttikoiria sekä seurakoira.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Skotlanninhirvikoiran luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa on säilynyt hyvänä. Koska kyseessä on iso koira tulee koira kasvattaa yhteiskuntakelpoiseksi jo pienestä pitäen. Kyseessä on aktiivinen rotu joka tarvitsee paljon liikuntaa ja virikkeitä. Pääsääntöisesti skotlanninhirvikoira on hyvin lempeä rotu. Rodulla ei ole havaittu aggressiivisia piirteitä mutta nykyisin on havaittu enemmän arkuutta rodussa jonka eteen tulisi tehdä töitä niin omistajana kuin kasvattajana jalostusvalintoja tehdessä.

Luonnetestit

Luonteen testaus rodussa on hyvin vähäistä. Vuosina 2011–2021 ainoastaan 3 skotlanninhirvikoiraa on käynyt luonnetestissä.

Koska meillä on vain muutama käynyt testeissä emme pysty vielä ottamaan kantaa luonnetestituloksiin.

Terveyskyselyn luonneosio

Jalostustoimikunnan 2017 teettämässä terveystarkastuksessa oli osio koskien skotlanninhirvikoiran luonnetta (otos 72 koiraa). Kyselyssä kysyttiin koiran käytöksestä muita koiria kohtaan ja koiran käytöksestä ihmisiä kohtaan.

Suhtautuminen toisiin koiriin:

Kyselyn mukaan skotlanninhirvikoirat ovat pääsääntöisesti sosiaalisia toisia koiria kohtaan. Nartut eivät yleensä suhtaudu toisiin koiriin aggressiivisesti eivätkä dominoivasti, uroksilla aggressiota ilmenee joskus. Uroksista noin 50 % suhtautuu joskus dominoivasti toisia koiria kohtaan, samoin varauksellisuutta esiintyy joillakin uroksilla (42 %) ja nartut suhtautuvat pääsääntöisesti varauksettomasti toisiin koiriin (71 %). Arkuutta toisia koiria kohtaan ilmenee harvoin.

Suhtautuminen ihmisiin:

Skotlanninhirvikoirissa ei juurikaan esiinny aggressiivisuutta ihmisiä kohtaan, terveystarkastuksen mukaan uroksissa ei ollenkaan ja nartuilla saattaa harvoin ilmetä aggressiivista käytöstä. Urokset eivät ole dominoivia ihmisiä kohtaan, nartuilla tätä käytöstä ilmenee enemmän (32 % joskus dominoiva, 11 % usein). Pääsääntöisesti skotit ovat kyselyn mukaan sosiaalisia ihmisiä kohtaan, urokset kuitenkin hieman useammin kuin nartut. Varautuneisuutta joitakin ihmisiä kohtaan esiintyy muutamilla koirilla (urokset varautuneet joskus 42 % 8kpl 19:sta vastanneesta). Nartuissa suurimmalla osalla ei esiinny varautuneisuutta eikä arkuutta, mutta muutamia yksilöitä on, jotka ovat joskus arkoja ihmisiä kohtaan (11 %, 3kpl 28 nartusta).

Ääniarkuus:

Vastanneista koirista 14 % reagoi ääniin tai oli paukkuarkoja

Eroahdistus:

Yksi koiranomistaja ilmoitti koiransa jäävän ulvomaan yksin jäädessään.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Skotlanninhirvikoiran ominaispiirteisiin kuuluu, että sen rakenne ilmentää sitä ainutlaatuista nopeuden, voiman ja kestävyuden yhdistelmää, jota tarvitaan saksanhirven kaatamisessa, mutta koiran olemus on samalla kuitenkin lempeän arvokas.

Rotu jalostettiin suurriistan metsästykseseen ja metsästyksessä käytettiin samanaikaisesti useampaa urosta, jopa laumaa uroksia, joka asetti alun perin niiden luonteelle selkeän tavoitteen. Historiansa vuoksi metsästävänä koirana sen tulee selviytyä maastosta kuin maastosta.

Kotimaassaan Iso-Britanniassa koirien jalostuksen kaksi tärkeintä elementtiä ovat terveys ja luonne.

Nykyajan skotlanninhirvikoiraa on paljon liikuntaa vaativa ihmisen seuralainen. Koska se kuuluu vinttikoiriin, sen kanssa voi harrastaa sekä näyttelyitä että rata-, ajue- ja maastajuoksukokeita.

Metsästykseseen käytettiin aikoinaan koiria, jotka tämän päivän näyttelykehissä voisivat säkäkorkeudeltaan olla rotumääritelmän alarajalla. Sekä luuston että rintakehän vahvuuden suhteen historian koirat olivat vahvempia ja vankempia kuin mitä nykykoirat ovat.

Deerhound Club'in silloinen presidentti Kenneth Cassels käynnisti 1960-luvulla "live coursing" koemuototoiminnan Skotlannissa, missä skotlanninhirvikoirat metsästivät eläviä jäniksiä. Hän osallistui koirineen myös perinteiseen saksanhirvimetsästykseseen ja herätti näin keskustelua. Sitten "live coursing" on Isossa-Britanniassa kielletty.

Skotlanninhirvikoiraa ei Suomessa käytetä metsästykseseen ja hyvin vähäisessä määrin muuallakaan maailmassa. Metsästys ei ole sallittua skotlanninhirvikoiralla Suomessa, eikä juuri muuallakaan maailmassa, joten meillä ei ole luotettavaa mittaria metsästysominaisuuksien mittaamiseen. Metsästysominaisuuksia, oikeaa rakennetta ja luonnetta pyritään kuitenkin ylläpitämään rata-, maasto- ja ajuekokeiden avulla.

Nykyisin skotlanninhirvikoirat osallistuvat rata-, ajue- ja maastajuoksukokeisiin sekä näyttelyihin. Myös metsästyskoirien jäljestämiskokeeseen (Mejä), rallytokoon ja agilityyn on skotteja osallistunut.

Koirat jotka ovat saaneet käyttäytymisestään näyttelyissä EVA tai HYL 2012-2022 välisenä aikana EVA (ei voida kaikilta osin arvostella) tuloksen on saanut 21 koira ja HYL (hylätty) yksi koira. Tuloksista näkee että kyseessä on pääsääntöisesti erittäin nuoria koiria ja kehäkäyttäytyminen ei ole vielä halussa. Useimmiten koiran liikkeitä ei voida arvostella tai koira aristaa likaa tuomaria.

Vuosina 2012-2022 MEJÄ-kokeeseen on osallistunut yksi koira, samoin agilityyn.

Vinttikoirien ajuekokeen osallistumismäärä (29 kpl) 2012-2022 taulukon kera (SKL jtj)

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
VICA					6 tulosta			9 tulosta	3 tulosta		
VICA-				3 tulosta			3 tulosta				
VICA0											
VICY											
VICY-											
VICL											
VICL-											
VICL0											
VIC										5 tulosta	
VIC-											
VIC0											
Yhteensä	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	3 tulosta	6 tulosta	0 tulosta	3 tulosta	9 tulosta	3 tulosta	5 tulosta	0 tulosta

vinttikoirien maastojuoksukilpailun osallistumismäärät 2012-2022

	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014	2013	2012
VIC											2 tulosta
VIC0	3 tulosta	1 tulosta	1 tulosta	4 tulosta	2 tulosta	1 tulosta	2 tulosta	1 tulosta	4 tulosta	3 tulosta	1 tulosta
VIC-	1 tulosta	3 tulosta	1 tulosta	1 tulosta		3 tulosta	4 tulosta		4 tulosta		2 tulosta
VICY	24 tulosta	8 tulosta	5 tulosta	28 tulosta	27 tulosta	29 tulosta	17 tulosta	50 tulosta	23 tulosta	40 tulosta	33 tulosta

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Skotlanninhirvikoirat ovat yleensä pentuna erittäin vilkkaita ja yksinoloon liittyviä ongelmia ei yleensä tunneta.

Skotlanninhirvikoirat ovat hyvin sosiaalisia ja suhtautuvat pääosin vieraisiin koiriin ystävällisesti. Tuttuihin koiriin ja ihmisiin ne suhtautuvat kuin ne olisivat perheenjäseniä. Skotlanninhirvikoiran ei tule olla aggressiivinen eikä hyökkäävä, mutta aikuinen koira osaa kyllä puolustaa itseään tarpeen niin vaatiessa.

Pelkoja tai ääniherkkyyttä ei tavallisesti ilmene. Ikään liittyviä käytöshäiriöitä ei yleisesti tunneta. Koiran käyttäytyminen saattaa kuitenkin muuttua, jos koira ei ole terve.

Juoksujen välit vaihtelevat 6–9 kuukauden väleillä. Osalla nartuista juoksujen välit heittelevät jopa muutamalla kuukaudella suuntaan kuin toiseen. Jotkut skotlanninhirvikoiraurokset voivat olla herkkiä ja tämä vaikuttaa luonnollisen astumisen onnistumiseen. Astumisen onnistumiseen vaikuttaa usein myös se, että narttu tuodaan uroksen luokse juoksun vääränä ajankohtana. Imettämis aika vaihtelee kolmen – kuuden viikon välillä ja pentujen hoivaaminen sujuu yleensä ongelmitta.

Skotlanninhirvikoirien lisääntymiskäyttäytymisessä on havaittu että urokset eivät aina halua astua etenkin nuorella iällä. Ongelmaksi on myös havaittu että nartut jäävät usein tyhjiksi tai ongelmia pentujen luomisessa ja usein lopputulos on että pentuja ei tule laisinkaan.

4.2.5 Yhteenveto käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

Skotlanninhirvikoirilla ei tämänhetkisen tiedon mukaan ole käyttäytymisessä tai luonteessa merkittäviä ongelmia. Silmällä pidettävää on, ettei arkuus/agressiivisuus ala lisääntymään rodussa.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Skotlanninhirvikoiria ei kuulu PEVISA-ohjelmaan

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

4.3.3 Terveyskysely ja sen tulokset

Yleistä

Rodun suurimmat terveysongelmat liittyvät pieneen geenipooliin, mikä myötävaikuttaa siihen, että jotkin ainakin osittain periytyvät sairaustilat voivat esiintyä rodussa ylliedustettuina (esimerkiksi osteosarkooma eli luusyöpä). Lisäksi rodun koko ja ruumiinrakenne (erittäin syvä rintakehä) ovat altistavia tekijöitä esimerkiksi kasvuhäiriöiden, vatsalaukun laajentuman ja kiertymän sekä komplisoituneiden hengitystietulehdusten suhteen.

Vuonna 2017 Skotlanninhirvikoirakerho teetti ensimmäisen terveystutkimuksen skotlanninhirvikoirien omistajille.

Eri sairauksien lukumäärä absoluuttisena määränä on varmasti pienempi kuin monella muulla rodulla, mutta niiden esiintyminen näin pienessä populaatiossa saa helposti isot mittasuhteet. Rodun pieni kokonaismäärä saa

terveystilastot erityisen haavoittuviksi, pienikin poikkeama keskiverrosta suuntaan tai toiseen saattaa antaa vääristyneen kokonaiskuvan.

Koska skotlanninhirvikoirat ovat sekä ilmiänsuhtaan että perimältään huomattavan yhdenmukaisia kotimaastaan riippumatta, ei ole yllättävää, että edellä mainittuja terveysongelmia on esiintynyt ja esiintyy myös Suomessa, vaikka niiden yleisyydestä ei ole vielä tarkempaa tietoa. Jalostusohjelmaan on koottu tällä hetkellä tiedossa olevat ja merkittävimmät rotuun liitetyt terveysongelmat ja listaa päivitetään uusimman tiedon mukaisesti.

Luusyöpä/Osteosarkooma

Yleisin syöpäsairaus skotlanninhirvikoirilla on luusyöpä. Luusyöpään sairastuneiden koirien keskimääräinen elinikä on noin 7-vuotta, joten sairaus lyhentää elinikää muutamia vuosia. Skotlanninhirvikoirilla kasvain esiintyy yleisesti raajojen distaaliolosissa, pitkien luiden kasvulinjojen alueella. Parantavaa hoitoa ei ole ja amputaatiotilanteessakin kasvain on pääsääntöisesti ehtinyt lähettää jo etäispesäkkeitä. Luusyöpään sairastuneiden koirien kohdalla päädytäänkin melko pikaisesti eutanasiaan.

Valitettavaa osteosarkoomassa on sairastumisikä, joka usein on 5–8 vuotta, jolloin koiraa on jo ehditty käyttää jalostukseen. Luusyöpä on todettu skotlanninhirvikoirilla vahvasti perinnölliseksi ja laajalti populaatioon levinneeksi, joten perinteinen sairastuneiden lähisukulaisten karsinta jalostuksesta on hankalaa.

USA:ssa on tutkittu Tennesseeen yliopistossa skotlanninhirvikoirien luusyöpää ja sen mahdollista periytyvyyttä. (*Phillips et al 2007, liite 4*). Lähtökohta tutkimukselle oli, että luusyöpää esiintyy yli 15 prosentilla rodun yksilöistä. Tutkimuksessa kävi ilmi, ettei esimerkiksi aikuisiän painolla tai säkäkorkeudella ollut mainittavaa merkitystä sairauden esiintymiselle. Tutkimuksessa havaittiin, että otaksutun korkeariskisen alleelin omaavilla yksilöillä riski sairastua luusyöpään oli suurempi kuin 75 prosenttia. Koirien normaali sairastumisriski luusyöpään on alle viisi prosenttia. Tutkimustulos tukee olettamusta, että yksi vahva dominoiva geeni aiheuttaisi valtaosan skotlanninhirvikoirien luusyöpätapauksista.

Vuoden 2017 terveystarkastuksessa skotlanninhirvikoirille todettiin 6 koiran 25:stä menehtyneen syöpään ja näistä kolme (12 %) oli luusyöpätapauksia.

Verenvuototauti (Factor VIID)

Ensimmäiset havainnot verenvuototaudista (Factor VIID) tehtiin Englannissa vuonna 1964, joten tautia on ollut ainakin siitä asti, mahdollisesti pitempään. Useat kasvattajat Englannissa geenitestaavat koiransa verenvuototaudin varalta, joka on autosomaalisesti ja resessiivisesti periytyvä sairaus. Sairautta esiintyy mm. beagleilla ja skotlanninhirvikoirilla ja se on aiheuttanut suurta huolta rodun kotimaassa. Yhdysvalloissa tämä tauti diagnosoitiin vasta maaliskuussa 2006.

Verenvuototautia kantavaa koiraa ei saa astuttaa toisen verenvuototautia kantavan kanssa, koska tästä yhdistelmästä voidaan saada sairaita yksilöitä uusien kantajien lisäksi.

Koska skotlanninhirvikoirien kanta on niin pieni, ei jalostuksesta voi poistaa kaikkia verenvuototaudin kantajia. Geenitesteillä pystytään kartoittamaan ovatko koirat sairaita, terveitä tai verenvuototaudin kantajia. Norjassa ja Ruotsissa muutamat kasvattajat ovat aloittaneet koiriensa testaamisen verenvuototaudin osalta, ja Suomessa testaukset ovat yleistymässä.

Terveyskyselyssä 2017 testattuja koiria oli 10kpl 72:sta terveyskyselyyn vastanneesta. Testatuista 6 oli kantajia, 2 sairasta ja kaksi tervettä. Jalostustoimikunnan tiedossa ei ole yhtään tapausta, jossa Factor VII olisi yhteydessä koiran sairastumiseen/kuolemaan.

Portosysteeminen shuntti (PSS) eli maksashuntti

Portosysteeminen shuntti on yleensä synnynnäinen verisuoniepämuodostuma, jonka seurauksena porttilaskimoveri ohittaa joko kokonaan tai osittain maksakudoksen ja virtaa suoraan systeemiverenkiertoon. Oikovirtaussuoni voi olla joko ekstrahepaattinen eli maksan ulkopuolinen tai intrahepaattinen eli maksan sisällä olevia verisuoni.

Suurikokoisilla koiraroduilla portosysteemiset shuntit ovat yleensä intrahepaattisia. Portosysteemisten shunttien on todettu olevan perinnöllisiä mm. irlanninsusikoirilla, maltankoirilla ja cairnterriereillä. Portosysteemisiä shuntteja esiintyy myös skotlanninhirvikoirilla (Maxwell et al 2000, Tobias and Rohrbach 2003), mutta rodun alttiutta kyseiselle verisuonianomialle ja sen periytyvyyttä skotlanninhirvikoiralla selvitetään edelleen.

Skotlanninhirvikoirien terveyskyselyssä menehtyneistä koirista (25kpl) yhdellä oli maksasairaus. Tiedossa ei ole oliko kyseessä maksashuntti.

Sydän- ja verenkierto-ongelmat

Sydämeen liittyviä ongelmia ei ole tarkemmin spesifioitu, mutta ainakin dilatoivaa kardiomyopatiaa (sydänlihassairaus) rodulla esiintyy.

Sydän- ja verenkierto-ongelmat, joita saattaa esiintyä myös nuorilla yksilöillä, haittaavat aina koiran elämää. Kliinisinä oireina on mm. hengästymistä ja yleistä levottomuutta.

Sydämen eriasteiseen vajaatoimintaan on olemassa lääkytys, joka joillakin koirilla tehoaa hyvin, jotkut taas päätyvät haudaan nopeasti lääkityksestä huolimatta. Jopa nuori koira saattaa kuolla yhtäkkiä kesken leikin tai juoksun. Iäkkäillä koirilla sydämen vajaatoiminta katsotaan kuuluvan ikään liittyväksi ongelmaksi. Iäkkääksi skotlanninhirvikoiraksi voidaan katsoa kahdeksan ikävuotta täyttänyt koira.

Taipumus altistua sydän- ja verisuonitautiin periytyy, mutta taudin puhkeamiseen vaikuttavat myös useat eri ympäristötekijät.

Skotlanninhirvikoiran kohdalla on totuttu niputtamaan sydän- ja verisuonitaudit yhteen, koska toistaiseksi ei ole esittänyt tutkimustuloksia, mitä yksittäisiä sairauksia ongelmanippu mahdollisesti pitää sisällään.

Etenkin nuorten urosten jalostuskäytön suhteen olisi syytä olla varovainen, koska vakavimmat tapaukset sairastuvat nuorena (noin 2-vuotiaina). Koska tautiin sairastuu enemmän uroksia, jalostuksessa kannattaa suosia yli 3vuotiaiden urosten käyttöä, jolloin pahin riski-ikä on jo ohitettu. Kahta yksilöä, joilla on esiintynyt sydän- ja verisuonisairautta pentuesisaruksissa, ei missään nimessä saa parittaa keskenään.

Englannissa on tehty tutkimus (Hjorthunden 1/99) skotlanninhirvikoirien verenpaineesta ja sen merkityksestä sydämen toimintaan. Sekä skotlanninhirvikoiralla että englanninvinttikoiralla on muita vinttikoirarotuja hitaampi verenkierto ja niillä havaittiin mm. keskimääräistä korkeampaa verenpainetta. Skotlanninhirvikoirilla mitattiin myös epätavallisen korkeita veren rasva-arvoja. Onko keskimääräistä korkeammalla verenpaineella ja korkeilla rasva-arvoilla jotain yhteyttä toisiinsa, vai ovatko ne erillisiä havaintoja, sitä ei pystytä vielä sanomaan. Tutkimuksen verenpaine / kolesteroli/sydämen toiminta otanta oli rodun koko huomioiden korkea, 250 skotlanninhirvikoiraa viiden vuoden aikana.

Terveyskyselyn 2017 tuloksissa menehtyneiden koirien (25 koiraa) toiseksi yleisin kuolinsyy oli sydänsairaudet eli neljällä koiralla (16 %). Menehtyneistä koirista viidellä (20 %) koiralla oli ollut sydänongelmia, näistä neljä (16%) on sairastanut dilatoivaa kardiomyopatiaa. Kyselyn aikana elossa olevilta koirilta yhdellä oli epäily sydänongelmasta, tiedossa ei tuolloin ollut vielä diagnoosia.

Mahalaukun laajentuminen ja kiertymä

Mahalaukun laajentumaa ja kiertymää esiintyy skotlanninhirvikoirilla säännöllisesti ja rotu mielletään tämän ongelman suhteen riskiroduksi suuren kokonsa, syvän rintakehän ja voimakkaasti kuroutuvan vatsalinjan vuoksi. Lisäksi laajentumaan ja kiertymään vaikuttavat ympäristötekijät ja geneettinen alttius.

Terveyskyselyssä kaksi koiraa oli menehtynyt vatsalaukun kiertymään (8 %) menehtyneistä koirista.

Karvattomuus

Skotlanninhirvikoirissa on ilmennyt karvattomuutta eriasteisina variaatioina. Maailmalla ja aiemmin Suomessakin kaljut pennut on lopetettu, mutta muutamat yksilöt ovat saavuttaneet aikuisiän. Skotlanninhirvikoiran karvattomuus ei ole yhteydessä muihin sairauksiin kuten hammaspuutoksiin, vaan karvattomat yksilöt voivat elää täysin normaalin elinkaaren.

Hannes Lohen geenitutkimusryhmä teki vuonna 2019 skotlanninhirvikoiran kaljuisuutta aiheuttavan geenilöydön ja nykyisin on saatavilla kaupallinen geenitesti. Geenitestaus on suositeltavaa jalostusyksilöille, joiden suvussa tiedetään olleen karvattomia pentuja tai suvun koirista ei ole tarpeeksi tietoa. Geenin kantajia ei geenitestauksen ansiosta tarvitse poistaa jalostuskäytöstä, kunhan ne yhdistetään kumppaniin, jolla ei karvattomuusgeeniä ole.

Terveyskyselyssä jo menehtyneissä koirissa oli yksi, jolla oli ollut karvaton pentu.

Linkki alkuperäiseen tutkimuksesta kertovaan julkaisuun

<https://rdcu.be/dj2bu>

Delayed Post-Operative Hemorrhage (DEPOH)

Skotlanninhirvikoirilta ja greyhoundeilta on löydetty leikkauksen/trauman jälkeistä verenvuotoa aiheuttava geenivirhe. Koirat, joilla on yksi tai kaksi kopiota virheellisestä geenistä, voivat elää täysin normaalisti, mutta leikkauksen tai trauman jälkeen, keskimäärin 24–48 tunnin kuluttua verenvuoto alkaa uudelleen. Tämä on todennäköistä koirilla, joilla on kaksi kopiota ja mahdollista myös yhden kopion omaavilla koirilla. Yhdysvalloissa suositellaan kaikkien skotlanninhirvikoirien testaamista, jotta omistajat ja eläinlääkärit osaavat varautua verenvuotoon, joka on hoitamattomana hengenvaarallinen.

Viitteeksi: Identification by whole genome sequencing of genes associated with delayed postoperative hemorrhage in Scottish deerhounds linkki <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/36780177/>

Suomessa ei toistaiseksi ole tietoa taudin kuvausta vastaavista verenvuodoista, mutta seuraamme tilannetta ja päivitämme suosituksia tarpeen mukaan.

Muut

Suhteellisen yleinen vaiva on virtsatieinfektiot ja virtsakivet, joista infektiot ovat yleisempiä. Virtsakiviongelmia on anatomiasta johtuen enemmän uroksilla. Terveyskyselytulosten mukaan 5 % (4/72) skotlanninhirvikoirista oli kärsinyt virtsatieongelmista (Tulehdukset ja/tai virtsakivet).

Kystinuria (kystiinivirtsaisuus) on mm. skotlanninhirvikoirilla esiintyvä synnynnäinen ja todennäköisesti resessiivisesti eli piilevästi periytyvä aineenvaihduntasairaus, joka johtuu munuaisten toimintaan vaikuttavasta geenivirheestä. Geenivirheen seurauksena munuaiset erittävät kystiini-nimistä aminohappoa virtsaan. Kystiinin liukoisuus on huono ja tämän vuoksi se kiteytyy helposti, mikä puolestaan voi johtaa virtsakivien muodostumiseen. Skotlanninhirvikoirilla kystinuriaa on todettu toistaiseksi ainoastaan uroksilla, ja taudin etiologiaa ei ole rodun osalta pystytty vielä täysin selvittämään.

Rasvapatit eli lipoomat ovat melko yleinen, lähinnä kosmeettinen haitta.

Skotlanninhirvikoirilla esiintyy jonkin verran häntämutkaa, alikehittyntä alaleukaa ja purentavirheitä. Näitä ongelmia pidetään selvästi geneettisinä, mutta niiden periytymismekanismeja ei tiedetä, joten näitä koiria ei tulisi käyttää jalostukseen. Terveyskyselyyn vastanneista kuudella prosentilla koirista oli häntämutka (3/53).

Terveyskyselyssä 2017 esiin tulleita muita sairauksia, koiria yhteensä 72.

Niska- ja/tai selkäkivut 15/72 (21 %)

Allergia 7/72 (10 %)

Anaaliongelmat 7/72 (10 %)

Eturauhasen sairaudet 5/28(urokset) 18 %

Kahdella koiralla mainittiin hengitystietulehdus (8 %)

Lisäksi yksittäisiä muita autoimmuunisairauksia, purentavikaa, hammaspuutoksia, hengitystietulehdusta, napatyrä, nännikasvaimia ja nivelrikkoa.

Niska ja selkäkivut ovat maailmanlaajuisesti yleisiä skotkanninhirvikoirilla.

Aiheesta on tehty tutkimuksia, mutta selkeää syytä näille ei ole löydetty. Osa kiputiloista on traumataustaisia, mutta myös autoimmuuniperäisiä esiintyy.

Allergian esiintyminen rodussa tulee ottaa seurantaan ja jalostuksessa on allergiataipumus otettava vakavasti helposti periytyvänä sairautena.

Anaalirauhasvaivat vaatisivat lisää tutkimusta, esiintyykö enemmän tietyissä linjoissa vai satunnaisesti erisukuisissa koirissa ja myös rakenteen aiheuttama altistus vaatisi enemmän tutkimuksia. Eturauhasen ongelmat ovat hyvin yleisiä iäkkäämmillä uroksilla.

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Taulukko 7 Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmä – poimittu 13.9.2023

Kuolinsyy	Keskimääräinen elinikä	Yhteensä	% kaikista
Hengitystiesairaus	7 vuotta 2 kuukautta	4	
Hermostollinen sairaus	5 vuotta 9 kuukautta	2	
Immunologinen sairaus	5 vuotta 2 kuukautta	4	
Kasvainsairaudet, syöpä	7 vuotta 7 kuukautta	33	15,6 %
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	7 vuotta 9 kuukautta	11	
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	8 vuotta 4 kuukautta	6	
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 5 kuukautta	2	
Luusto- ja nivelsairaus	6 vuotta 7 kuukautta	8	3,8 %
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	6 vuotta 0 kuukautta	13	6,1 %
Muu sairaus, jota ei ole listalla	5 vuotta 11 kuukautta	20	
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	0 vuotta 6 kuukautta	2	
Sydänsairaus	6 vuotta 11 kuukautta	25	11,8 %
Tapaturma tai liikennevahinko	3 vuotta 5 kuukautta	6	
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	10 vuotta 7 kuukautta	29	13,7 %
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 5 kuukautta	9	4,2 %
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	8 vuotta 2 kuukautta	38	
Kaikki yhteensä	7 vuotta 6 kuukautta	212	

Valitettavasti vain harvat skotlanninhirvikoiran omistajat ilmoittavat/tallentavat tiedot koiransa kuolemasta ja kuolinsyystä Suomen Kennelliiton Omakoirajärjestelmään ja siksi Omakoira-järjestelmästä ei varauksetta pystytä tekemään johtopäätöksiä rodun terveydentilasta ja eliniän odotteesta. Järjestelmään raportoitujen koirien keskimääräinen elinikä oli 7 vuotta 1 kuukautta.

On huomioitava, että joidenkin eläinten kuolinsyyt voivat olla sellaisia, joihin olisi todennäköisesti voinut olla parantava hoitomuoto (esimerkiksi kohdun poistoleikkaus märkäisen kohtutulehduksen eli pyometran vuoksi), mutta kyseisen eläimen kohdalla on päädytty eutanasiaan. Tilastollisesti tällainen tapaus edustaa kuolemaan johtavaa ja eliniän odotteen keskiarvoa laskevaa sairaustilaa aivan samalla tavalla kuin sellainen eläimen menehtymiseen johtava sairaus, johon ei ole saatavilla parantavia hoitomuotoja.

Lisäksi kuolinsyyn määrittäminen voi olla haastavaa etenkin niissä tilanteissa, joissa eläimellä on ollut mahdollisesti useita sairauksia ja näiden sairauksien kumulatiivinen vaikutus on osoittautunut eläimelle kohtalokkaaksi. Näin ollen kategorisesti ilmoitetut kuolinsyyt eivät anna riittävästi informaatiota rodussa mahdollisesti esiintyvistä terveysongelmista ja tämän vuoksi rodun terveystilanteen kartoittamiseksi tarvitaan myös tietoa yksilöillä esiintyneistä ja esiintyvistä sairauksista.

Rodun vanhuusikä on 10 vuotta 7 kuukautta ja kaikista ilmoitetuista laskettuna keskimääräinen elinikä on 7 vuotta 6 kuukautta. Viisi yleisintä sairautta kuolinsyynä ovat esiintymisjärjestyksessään kasvainsairaudet ja syövät, joista erikseen mainituista yleisin on osteosarkooma. Toiseksi yleisin on sydänsairaus, josta yleisimpänä dilatoiva kardiomyopatia (DCM). Kolmanneksi yleisin on maksan ja ruoansulatuskavan sairaudet, neljänneksi virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaudet ja viidenneksi yleisimpänä ovat luusto- ja nivelsairaudet.

4.3.4 Lisääntyminen

Suurimmat lisääntymiseen liittyvät ongelmat liittyvät pieneen geenipooliin, ei ole varaa harjoittaa 'luonnonvalintaa', koska jalostuksessa olisi tarpeellista käyttää mahdollisimman montaa yksilöä ja tällöin ehkä ongelmatkin korostuvat. Suomessa ei ole kerätty tietoa tästäkään alueesta.

Narttujen tiinehtyvyyssprosentti voisi olla selvästi korkeampi, uroksilla esiintyy kivesvikaisuutta ja kivessurkastumia, eikä osa uroksista omaa tarpeeksi libidoa kyetäkseen astumaan nartun. Urosten omistajien teettämien testien mukaan sperman laatukin vaihtelee runsaasti. Kotimaista tutkimustietoa asiasta ei ole, mutta Ruotsista saadun datan mukaan lisääntymisongelmia pidetään siellä rodun kolmanneksi suurimpana ongelmana.

Narttuja jää tyhjäksi kohtuullisen usein. Syitä on useita; väärä astutuspäivä, tulehdukset, stressi ja astumisen ongelmat. Jotkut uroksista ovat myös täysin passiivisia, joita narttu ei kerta kaikkiaan kiinnosta. Joidenkin urosten siittiömäärä on vähäinen tai ne ovat kokonaan steriilejä. Kivessurkastumasta johtuvaa steriliteettiä ilmenee myös. Nartut saattavat jäädä tyhjiksi myös silloin, jos niillä on kova kilpailukausi takana, varsinkaan nuoret koirat eivät kestä tällaista menoa. Uroksissa saattaa olla niitä, jotka eivät astu omistajan läsnä ollessa tai ne ovat astuessaan kokemattomia.

Keinosiemennys on yksi vaihtoehto, ja geenipohjan laajentamiseksi hyvä asia. Mutta pitää miettiä tarkoin, milloin sen käyttö on tarkoituksenmukaista. Keinosiemennykseen tulisi turvautua vain, mikäli molemmat paritettavat koirat suhtautuvat luonnollisesti itse astutukseen, mutta joko pitkän välimatkan tai tilapäisen ongelman (esimerkiksi loukkaantuminen) vuoksi parituminen ei onnistu. Keinosiemennykseen ei saa turvautua nartun aggressiivisuuden tai uroksen huonon libidon vuoksi. Kaksoisastutukset, etenkin ulkomailla tapahtuvat, lienevät eräs ratkaisu kapeaan geenipooliin.

Suomessa jalostukseen käytetään usein muotovalion saaneita yksilöitä. Jalostuskäyttöön sopisi myös yksilö, joka ei ole muotovalio, mutta silti omaa mielenkiintoisen sukutaulun tai on muilta ominaisuuksiltaan jalostukseen sopiva esimerkiksi rakenteeltaan tai käyttöominaisuuksiltaan. Jalostuskäytön esteenä voi olla myös se, että koira ns. kotikoira eikä harrastekoira tai omistaja ei ole halukas antamaan koiraansa jalostukseen. Koira voi olla vammautunut eikä sitä käytetä rodun jatkamiseen, vaikka vamma tai vika ei olisi perinnöllinen. Urosten valinnassa tulisi rohkeasti etsiä uusia sukuja ja linjoja.

Todetaan, että yleisesti ottaen rodun synnytykset ovat sujuneet hyvin. Synnytyksissä esiintyneet ongelmat ovat useimmiten liittyneet pieniin pentueisiin. Pentujen hoito on yleisesti ottaen sujunut hyvin. Tässä tulee tietenkin huomioida kasvattajan kokemus pentujen hoidossa. Synnynnäisistä vioista tai epämuodostumisista ei ole mitään dokumentaatiota.

Skotlanninhirvikoirien rekisteröinnit ovat pysyneet useita vuosia suunnilleen samalla tasolla. Joitakin vuosia erottuu piikkeinä useammilla

pentueilla, mutta vastaavasti kokonaisuutta on tasapainottamassa vuosia, jolloin ei ole syntynyt pentuja tai pentueita on syntynyt vain pari. Rodun keskimääräinen pentuekoko rekisteröityjen pentujen osalta oli vuosina 2021–2011: 5,84 ja 2012–2021: 5,54 (jälkimmäisellä jaksolla yhtenä vuonna ei syntynyt yhtään pentuetta) (lähde: Koiranet).

Terveyskyselyt 2017 tulokset, nartut:

1/44 (2 %) epäsäännölliset juoksut
 7/44 (16 %) steriloitu, syynä yleensä kohtutulehdus, 1/44 steriloitu
 vaikeiden valeraskausoireiden vuoksi 1/44 (2 %) maitorauhastulehdus
 1/44 (2 %) nisäkasvain

1/44 (2 %) vaikea valeraskaus
 7/44 (16 %) kohtutulehdus/pyometra
 8/44 astutettu, 1/8 (13 %) jäänyt tyhjäksi. Yksi astutetuista oli astutettu kahdesti ja toisella kertaa jäänyt tyhjäksi.
 Astutetuista 3/8 (38 %) synnytti keisarinleikkauksella
 17/49 (35 %) pennusta kuoli ennen luovutusikää.

Terveyskyselyt 2017 tulokset: urokset

6/28 (21 %) epänormaalit kivekset, esim. piilokives
 7/28 astunut onnistuneesti
 8/28 (29 %) uroksesta on osoittanut selkeää kiinnostusta narttuja kohtaan

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Tietoomme ei ole tullut rodun ulkomuotoon liittyviä anatomisia piirteitä, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai hyvinvointiongelmille. Myöskään koirien rakenteessa ei tiedetä olevan luonnollista lisääntymistä vaikeuttavia ongelmakohtia.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä hyvinvointi- ja terveysongelmista

Yhdysvalloissa tehdyissä terveystarkastuksissa skotlanninhirvikoirilla on todettu esiintyvän mm. luusyöpää, sydänsairauksia, kystiinivirtsaisuutta, maksashuntteja ja verenvuototautia.

Skotlanninhirvikoirilla esiintyviä terveysongelmia on Suomessa kartoitettu Skotlanninhirvikoirakerhon toimesta kerran vuonna 2017. Kyselyn perusteella ainakin luusyöpää ja kystiinivirtsaisuutta on esiintynyt myös suomalaisessa skotlanninhirvikoirapopulaatiossa. Skotlanninhirvikoirien jalostuksen tärkeimpiä päämääriä on tuottaa mahdollisimman terveitä ja pitkäikäisiä yksilöitä ja tämän vuoksi haluamme kiinnittää erityistä huomiota perinnöllisten sairaustilojen esiintyvyyden kartoittamiseen ja vähentämiseen. Niitä yksilöitä, joilla todetaan perinnölliseksi epäilty sairaustila, pitää tutkia tarkemmin ja selvittää sairauden

syy. Jos löytyy/todetaan sellainen sairaus, jonka tiedetään periytyvän edelleen, koiraa ei saa ollenkaan käyttää jalostukseen.

Piilevästi eli resessiivisesti periytyvien sairauksien suhteen pelkkiä geenivirheen kantajia ei ole tarkoituksenmukaista karsia jalostuksesta, koska karsinnalla voi olla huomattavankin epätoivottuja vaikutuksia rodun geneettiseen monimuotoisuuteen. Jalostukseen käytettävät kantajat tulee kuitenkin yhdistää ainoastaan ko. sairaustilan osalta terveperimäisiin yksilöihin, jotta piilevästi periytyvään tautiin sairastuvien pentujen syntyminen estetään.

Kystinuria-geenitestiä on saatavilla joillekin roduille, mutta skotlanninhirvikoirien osalta sairauden genetiikkaa ei ole tutkittu. Pääsääntöisesti skotlanninhirvikoirien virtsakivet ovat kystiinejä, toisin kuin muilla roduilla, joilla se on harvinainen kivityyppi. Kystiinitestejä voidaan todeta koiran virtsassa, tämä on vahva merkki kystinuriasta, koska terveillä koirilla näitä kiteitä ei esiinny. Huomioitavaa on, että kystinuriaa sairastavan koiran virtsa voi olla myös kiteetön, koska liukoisuus virtsaan on pientä.

Kystinuria ilmenee lähes ainoastaan keski-ikäisillä kastroimattomilla uroskoirilla, joten usein jalostuskoiria on jo ehditty käyttää jalostukseen ennen sairauden toteamista. Avoimuus kystinuriaa sairastavista skoteista ja tarkka taustatyönteko valitessa jalostusyksilöitä on tärkeää, jotta voisimme välttää sairauden yleistymisen.

Viitteeksi: (Cystinuria in Dogs and Cats: What Do We Know after Almost 200 years? Simona Kovaříková, Petr Maršálek, Kateřina Vrbová)

Linkki: <https://www.mdpi.com/2076-2615/11/8/2437>

Kaikista vakavin ja huolestuttavin rotuun liittyvä terveysongelma on **luusyövän** korkea esiintyvyys. Skotlanninhirvikoirissa on todettu luusyövälle eli osteosarkoomalle voimakkaasti altistava geenimuutos. Dominoivan ja korkeariskisen alleelin omaavilla yksilöillä on yli 75 prosenttia suurempi riski sairastua luusyöpään kuin niillä yksilöillä, joilla ei ole kyseistä alleelia. Skotlanninhirvikoirille ei ole valitettavasti vielä saatavilla kaupallista testiä luusyövälle altistavan perimän toteamiseksi ja sairauden etiologiaa tutkitaan rodulla edelleen. Sairauden äärimmäisen vakavuuden ja dominoivan eli vallitsevan periytyvyyden vuoksi, myös luusyöpään sairastuneiden yksilöiden lähisukulaisten (vanhemmat, sisarukset ja jälkeläiset) käyttöä jalostukseen tulisi välttää.

Rodulle on tällä hetkellä kaupallisesti tarjolla hyvin rajoitettu määrä testejä, joilla pystytään määrittämään jalostukseen käytettävän eläimen status perinnöllisten sairauksien suhteen. Tämän vuoksi avoimuus sekä kasvattajien että kasvattien omistajien suuntaan rodussa mahdollisesti ilmenevien perinnöllisten sairaustilojen suhteen on ensiarvoisen tärkeää, jotta jalostukseen pystytään valitsemaan myös perimältään mahdollisimman terveitä koiria.

Jalostukseen käytettävällä yksilöllä tulisi olla mahdollisimman terve sukutausta perinnöllisten tautitilojen suhteen ja jalostusyhdistelmien tulisi olla sellaisia, että riski piilevästi periytyvän sairauden esiintyvyyteen jälkeläisissä on mahdollisimman pieni. Jalostukseen valittavan yksilön terveydentila olisi hyvä tutkia mahdollisimman kattavasti käytettävissä olevien

testausmahdollisuuksien mukaisesti. Tällä hetkellä jalostukseen harkittaville yksilöille voidaan Suomessa suorittaa mm. seuraavia tutkimuksia:

- Sydänsairaudet: elektrokardiogrammi (EKG), sydämen ultraäänitutkimus.
- Portosysteemiset shuntit (PSS): maksan toimintakyvyn tutkiminen esim. sappihappomäärityksen ja ammoniakkitoleranssitestin avulla.
- Kystinuria: virtsan sedimentin tutkiminen kystiinikiteiden varalta.
- Verenhytytmishäiriö Factor XII: Kaupallinen geenitesti.
- DEPOH: Kaupallinen geenitesti

Rotuyhdistys seuraa skotlanninhirvikoirien terveydentilaan liittyvää kansainvälistä, tieteellistä tutkimusta ja perinnöllisten sairauksien toteamiseen/kantajuuteen liittyvien testien kehittymistä ja pyrkii tiedottamaan jäsenistöään rodun terveystilanteesta mahdollisimman kattavasti.

4.4 Ulkomuoto

Taulukko : Näyttelyiden laatuarvostelut 2012-2022 (SKL jtj)

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	<u>474 tulosta</u>	<u>137 tulosta</u>	<u>16 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	<u>11 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	640 tulosta
Nuorten luokka	<u>386 tulosta</u>	<u>77 tulosta</u>	<u>14 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>	<u>4 tulosta</u>	0 tulosta	483 tulosta
Avoim luokka	<u>376 tulosta</u>	<u>96 tulosta</u>	<u>23 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>	<u>5 tulosta</u>	0 tulosta	502 tulosta
Käyttöluokka	<u>16 tulosta</u>	<u>2 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	18 tulosta
Valioluokka	<u>832 tulosta</u>	<u>44 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	0 tulosta	<u>1 tulosta</u>	0 tulosta	878 tulosta
Veteraaniluokka	<u>93 tulosta</u>	<u>7 tulosta</u>	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	100 tulosta
Yhteensä	<u>2177 tulosta</u>	<u>363 tulosta</u>	<u>54 tulosta</u>	<u>5 tulosta</u>	<u>21 tulosta</u>	<u>1 tulosta</u>	2621 tulosta

Vuosina 2012-2022 näyttelyissä esitetyistä skotlanninhirvikoirista 83% on saanut laatumaininnan erinomainen (ERI), 14% erittäin hyvän (EH), 2% hyvän (H) ja 1% maininnan ”ei voida arvostella kaikilta osin” (EVA). Vain 5 laatuarvostelua on tyydyttävä (T).

Skotlanninhirvikoirassa yhdistyvät ainutkertaisella tavalla nopeus, voimakkuus ja kestävyys. Koiran on oltava selkeästi suurikokoinen ja sillä on oltava hyvä luusto ja lihaksisto. Liikkeille on tunnusomaista joustavuus ja

aavistuksenomainen viive ravin liitovaiheessa. Kokonaisvaikutelman on ilmennettävä ominaisuuksia, jotka ovat tehneet rodun käyttökelpoiseksi saksanhirven metsästyksen. Rodun olemuksen tulee huokua lempeää arvokkuutta.

Ulkomuodollisesti rotu on pysynyt lähes samanlaisena vuosisatojen ajan. Skotlanninhirvikoiran tulee muistuttaa karkeakarvaista englanninvinttikoiraa, mutta on sitä sekä kookkaampi että vahvaluustoisempi. Pää on pitkä. Sillä on oltava pitkä, erittäin voimakas kaula; riittävän syvä rintakehä ja runko; pitkänomainen vahva selkä, joka muodoltaan muistuttaa loivaa S-kaarta. Lanne on hyvin kaareutuva ja häntää kohden laskeva; lantio laskeva, leveä ja voimakas. Hyvät kulmaukset sekä edessä että takana; matalat, voimakkaat kintereet ja joustavat välikämmenet.

Yleistyyppiltään skotlanninhirvikoiraa on kookas ja vahva vinttikoiraa ilman ääripiirien äkillisiä katkoksia; kaula on hieman korkea-asentoisempi kuin englanninvinttikoiralla. Skotlanninhirvikoiraa peittää hyvin maata sekä seistessä että liikkeessä.

Turkin tulee ehdottomasti olla karkea.

Kotimaisessa kannassa on yksilöitä, joilla on erittäin rotutyypilliset mittasuhteet ja linjat ja niiden liikkeet ovat joustavat ja maatapeittävät.

Skotlanninhirvikoirissa löytyy myös väärät mittasuhteet omaavia yksilöitä, esimerkiksi korkeajalkaisia ja ilmavia, lyhytrunkoisia, liian kevytluustoisia kuin myös pienikokoisia. Huonosti rakentuneet etuosat ovat ongelma niin meillä kuin muuallakin, yhtenä ongelmana on nk. ranskalainen etuosa, jossa etujalat ovat enemmän tai vähemmän ulkokierteiset. Etuosan ongelma on myös suorat ja joustamattomat välikämmenet, jotka voivat kehittyä ”pukinjaloiksi”, mikä on erittäin paha virhe. Yleensä tähän ongelmaan liittyy erittäin suora olkavarsi. Myös takaraajojen liikkeissä esiintyy epäpuhtautta, esimerkiksi pihtiasentoisuutta ja kinnerahtautta. Lanneosat saattavat olla liian lyhyitä, lantiot puolestaan liian jyrkkiä. Pään virheitä ovat lyhyet, alikehittyneet alaleuat. Joillakin yksiköillä pään linjat saivat olla pidemmät ja jalommat. Liikkeet saattavat olla lyhyet ja tehottomat.

Virheetöntä koiraa ei tietenkään ole, ja koiraa tulee hyvin toimeen monien virheiden kanssa, mutta erityistä huomiota tulisi skotlanninhirvikoirilla kiinnittää rakenneongelmiin, jotka voidaan luokitella selvästi liikuntaa haittaaviksi ongelmiksi. Kun nuori, kasvava koiraa rakentaa lihaksistonsa kompensoimaan vakavia rakenneongelmia, tämä heijastuu sekä koiran yleisvaikutelmaan että elämisen laatuun. Koska rakenneongelmilla on tapana periytyä seuraaville sukupolville, jalostusyksilöiden rakennevirheiden määrä ja laatu tulisi huomioida jalostuspäätöstä tehdessä.

Terverakenteisuus, tyyppi ja yleisvaikutelma ovat aina tärkeämpiä kuin koiran koko tai mikä muu tahansa yksityiskohta. Missään tapauksessa ei saa suosia koiria, jotka ovat kookkaita vain korkeajalkaisuuden vuoksi tai vahvoja vain järeytensä vuoksi. Liiallinen eleganssi kielii taas riittävän voiman puutteesta.

Skotlanninhirvikoiran tulee selvitä sekä rakenteensa että turkkinsa puolesta kaikenlaisessa maastossa, myös peitteisessä. Turkin pituus rodun rotumääritelmän mukaan on 8–10 cm. Myös pään karvoitus on ollut ennen lyhyempää kuin nykyään.

Muutoksia on tapahtunut myös koiran koossa. Nykypäivän skotlanninhirvikoirat ovat säkäkorkeudeltaan (uroksilla vähintään 76 cm, nartuilla 71 cm) suurempia kuin esi-isänsä, toisaalta luuston vahvuus on nykyään hentoisempaa kuin metsästävillä esivanhemmillaan. Entisaikojen skotlanninhirvikoirat ovat säilyneiden kuvien mukaan omanneet myös voimakkaammat rintakehät kuin mitä nykypäivän keskivertokoirilla on.

Rodulla tapahtunut kehitys on mielestämme maininnan arvoinen, sillä niin monella muulla rodulla kehitys on tuonut mukanaan sekä lisää kokoa että vahvempaa luustoa ja rotevampaa yleisvaikutelmaa. Näin ei välttämättä tarvitse olla, ei, vaikka kysymyksessä on vanha rotu.

Tällä rodulla, kuten lähes kaikilla vinttikoirilla, haetaan pitkää päätä ja pitkää kuono-osaa. Rotumääritelmä ei mainitse tarkkoja pään mittasuhteita, mutta pitkään voimassa olleen käsityksen mukaan kallo- ja kuono-osa ovat yhtä pitkät.

Kalloa lyhyempää kuono-osaa pidetään ei-toivottavana ominaisuutena. Tästä ja ehkä muistakin syistä johtuen rodulla esiintyy lyhyttä ja kapeaa alaleukaa, mikä aiheuttaa alakulmahampaiden väärasentoisuutta.

Liite 3 Rotumääritelmä

Historiaa

Rotu on säilynyt vuosisatojen ajan lähes muuttamattomana. 1800-luvun puoliväliin mennessä tunnettiin kaksi ulkoisesti samankaltaista hirvikoiraa. Hirvikoirat edustivat kahta erillistä linjaa eli Ylämaan hirvikoiraa ja Alamaan hirvikoiraa. Ylämaan linja oli korkeampi, vahvempi ja sillä oli paksumpi turkki kuin jälkimmäisellä. Suurin muutos on tapahtunut turkin pituudessa, sillä vanhoissa kuvissa ja tauluissa esiintyvät koirat ovat lähes kaikki lyhyemmässä turkissa kuin mihin nykyään olemme tottuneet. Selitys tähän lienee aktiivinen metsästyskäyttö, käyttökoirilla on ollut tarkoitukseen soveltuva käyttöturkki.

5 YHTEENVETO AIEMMASTA JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTMISESTA

Suomessa kasvattajat ovat valvoneet rodun ongelmista ja pyrkivät osaltaan pitämään rodusta huolta. Ylilyöntejä jalostuksessa ei ole tapahtunut. Aktiivisten ihmisten puutteen vuoksi sekä skotlanninhirvikoirakerho että sen jalostustoimikunta on toiminut säästöliekillä ja aktiivisia toimia jalostuksen ohjaamiseksi ei viime aikoina ole tehty.

Rodun ensimmäinen jalostuksen tavoiteohjelma 2014-2018 ja edellisen JTO:n voimassaoloaika 2018-2023

tavoitteiden mukaisesti rotu ei ole jakautunut näyttely- ja juoksulinjoihin ja rotutyyppi on säilynyt rotumääritelmän mukaisena

Rodun geenipohja on pysynyt suhteellisen ennallaan ja ulkomailta on tuotu uusia koira jotta geenipohja ei kaventuisi liikaa. Rodussa on kuitenkin havaittu enemmän arkuutta kuin aikaisemmin joka johtunee pääsääntöisesti yhteiskunnan muuttuessa vaativammaksi ja rajoittavammaksi

6 JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Toiveena on, että rotu pysyisi samanlaisena kuin se on ollut jo vuosisatojen ajan. Skotlanninhirvikoiran kaikinpuolinen laatu tulee säilyttää, sen tulee olla kookas, voimakas, nopea, kestävä ja linjakas. Jalostuksen tulee aina olla tarkoin harkittua.

Rotua ei saa koskaan jakaa kahtia näyttely- ja juoksulinjoihin, vaan tavoitteena on oltava, että rotu säilyy samanlaisena kuin nykyään. Saman koiran kanssa voi harrastaa sekä näyttelyitä että maasto-, ajue- ja ratajuoksukokeita. Tätä on hyvä alleviivata myös ulkomuototuomari-koulutuksessa.

Meillä on syytä olettaa, että kaikissa maissa, missä kasvatetaan skotlanninhirvikoiria, pyritään pitämään rotu sellaisena kuin mitä se nykyään on. Skotlanninhirvikoiran rotumääritelmän käyttötarkoitukskohdassa mainitaan: Rata- ja maastajuoksukoira, näöllään metsästävä vinttikoiria sekä seurakoira.

Rodun tulevaisuuden kannalta geenipohjan laajentaminen Suomessa on ensiarvoisen tärkeää. Geenipohjan muutokset huonompaan suuntaan ovat itse asiassa – käsityksemme mukaan – todennäköisin syy muutoksiin, jotka voivat aiheuttaa uusia vaatimuksia jalostuksessa. Geenipohjaa voidaan laajentaa hankkimalla jalostusmateriaalia ulkomailta, lisäämällä keinosiemennyksen ja pakastesperman käyttöä sekä kaksoisastutuksia ja hyödyntämällä käyttämättömiä uroksia. Mikäli toimenpiteet populaatorakenteen parantamiseksi eivät tuota toivottua tulosta, edessä on tilanne, että täytyy miettiä vakavasti roturisteytysten käyttöönottoa. Toisaalta rotu on tähänkin mennessä kokenut historiansa aikana vaiheita, jolloin sen tulevaisuus on ollut vaakalaudalla. Kasvattajien yhteistyö on ollut toimiva lääke eilen, toivottavasti se on sitä myös tänään ja huomenna.

Jalostuskäyttöön suunniteltujen tuontikoirien kohdalla kannattaa kiinnittää huomiota, ettei niiden lähisukulaisia olisi jo Suomessa jalostuskäytössä. Skotlanninhirvikoirien pitkän aikavälin sukusiitoksen ollessa korkea, kannattaa erityistä huomiota kiinnittää lyhyen aikavälin sukusiitosprosentin pitämiseen pienenä.

Aktiivisesti skotlanninhirvikoiria kasvattavien toimijoiden pienilukuisuus ja kasvatustoiminnan keskittyminen voi myös edistää suomalaisen

jalostustoiminnan suunnitelmallisuutta ja rodun tavoiteltujen tyyppiominaisuuksien säilyttämistä pidemmällä aikavälillä.

Kerhon tavoitteena on rodunomaisen tyypin säilyttäminen, rodun luonteen ja terveyden vaaliminen sekä geenipohjan laajentaminen. Tavoitteet tukevat hyvin esitettyjä visioita.

Tärkeimmät päämäärät ovat geenipohjan laajentaminen maassamme sekä terveyden vaaliminen. Avainasemassa ovat kasvattajat ja halumme tehdä yhteistyötä rotumme hyväksi. Osana yhteistyötä ja suunnitelmallista jalostusta tulisi olla avoimuus omien linjojen suhteen, missä on onnistuttu, missä taas on esiintynyt odottamattomia ongelmia. Ilman avoimuutta emme pääse eteenpäin. Toivottavasti yhtenä osana tulevaisuutta ovat geenitestit, joiden avulla sairaistakin linjoista pystytään erottamaan kantajat ja terveet, joilla voidaan jatkaa sukua ilman, että täytyisi heittää ”lapsi pesuveden mukana pois”.

Terveyden vaaliminen kulkee käsi kädessä geenipohjan laajentamisen kanssa. Jos onnistutaan toisessa, vaikuttaa se positiivisesti myös toiseen. Valitettavasti tämä pätee myös päinvastoin.

Tärkein päämäärä seuraavalla viisivuotiskaudella on kartoittaa lisääntymiseen vaikuttavat tekijät ja niiden todellinen esiintyminen: kuinka paljon narttuja jää tyhjäksi; kuinka paljon syntyy kivesvikaisia uroksia; mikä on kivessurkastumien todellinen määrä; kuinka paljon on astutusyrityksiä, jotka eivät onnistu uroksen passiivisuuden tai joko uroksen tai nartun liiallisen ujouden vuoksi. Lisäksi tulee kartoittaa linjat, missä esiintyy perinnöllisiä sairaustiloja. Kartoitusten tulokset on informoitava kaikille kasvattajille.

Rotutyypillisen, rohkean, mutta lempeän luonteen säilyttäminen on elinehto rodun tulevaisuudelle.

Ulkomuotojalostuksen päämäärä on ollut esillä jo useasti, meidän tulee säilyttää skotlanninhirvikoira sellaisena kuin se on ollut jo vuosisatoja. Ensiarvoisen tärkeää on oikean tyypin säilyttäminen, kookas, voimakas ja elegantti koira, jolla on oikeat mittasuhteet, linjat ja liikunta, mitä se on käyttänyt silloin, kun rotua vielä käytettiin metsästystarkoitukseen. Tärkeintä nyt on keskittyä karsimaan rakenneongelmia, jotka vaikuttavat koiran kykyyn liikkua terveesti.

Pyrkimyksenä on seurata geenitestauksen kehitystä varsinkin luusyövälle altistavan geenimuutoksen suhteen ja muutenkin pyrkiä siihen, että jalostus tähtää mahdollisimman terveeseen skotlanninhirvikoiraan. Pyrimme kannustamaan omistajia lähettämään varsinkin perinnölliseksi epäiltyjä sairauksia sairastavista koirista geeniverinäytteet tutkimukseen ja mikäli vahvaa näyttöä perinnöllisyydestä ilmenee, ehdotamme niitä tutkimusaiheeksi. Tärkeintä on kuitenkin rotua harrastavana yhdistyksenä kerätä kattavasti dataa koirista ja niiden sairauksista, esimerkiksi Kennelliiton jalostustietokantaan viralliseksi geenitestitulokseksi voi helpommin ehdottaa testiä josta on jo kattavasti tuloksia saatu etukäteen.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Skotlanninhirvikoirien rekisteröintimäärät ovat alhaiset ja on vaikea laittaa suositusta suurimmalle sallitulle jälkeläismäärälle. Liian alas määrää ei kannata laittaa, koska se automaattisesti vähentää kasvattajien intoa hankkia hyvää jalostusmateriaalia ulkomailta.

Jalostukseen harkittavien yksilöiden vapaaehtoisia geenitestauksia ja terveydentilan selvityksiä sukulinjat mukaan lukien olisi hyvä käyttää osana omaa jalostusohjelmaa.

Ikävaatimukset:

- Nartun tulee olla vähintään 24 kk ennen ensimmäistä astutusta
- Ilman perusteltua syytä narttu ei saa olla yli 5-vuotias saadessaan ensimmäiset pennut
- Yli 8-vuotiasta narttua ei saa käyttää jalostukseen
- Uroksen tulee olla 12 kuukautta vanha ennen ensimmäistä astutusta

Näyttelyvaatimukset:

- Jalostukseen käytettävällä nartulla tulee olla vähintään yksi laatuarvostelun ”erittäin hyvä” palkinto ennen jalostuskäyttöä
- Jalostukseen käytettävällä uroksella tulee olla yksi laatuarvostelun

”erittäin hyvä” palkinto ennen jalostuskäyttöä

Lisäkriteerit:

- Vaatimuksia ei täytä koira, joka ei astu tai anna astua normaalisti. Keinollista lisääntymistä voidaan harkita niissä tapauksissa, joissa luonnollinen parittelu ei onnistu esimerkiksi pitkän välimatkan tai loukkaantumisen kaltaisen tilapäisen ongelman vuoksi tai mikäli geneettistä monimuotoisuutta halutaan lisätä esimerkiksi kaksoisastutuksella (myös keinosiemennys ja pakastesperma).
- Molemmilla paritettavilla koirilla ei saa olla kivesvikainen lähisukulainen (täysveli)
- Aggressiivista tai arkaa koira ei saa käyttää jalostuksessa
- Uusintayhdistelmiä ei suositella ilman vahvoja perusteita ja nartulle urosta valitessa tulisi välttää pentueiden isien lähisukulaisuutta, jotta mahdollisimman laajasti saataisiin uroksia käyttöön.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Rotujärjestön tavoitteena on edelleen kartoittaa skotlanninhirvikoirien terveyttä ja siihen liittyviä riskitekijöitä ja sairauksia yhteistyössä kasvattajien ja rodun harrastajien kanssa myös kansainvälisen yhteistyön kautta. Rotujärjestö voi myös tukea erilaisia terveystutkimuksia. Kannustamme jäsenistöä

tutkituttamaan koiriaan, myös kotikoiria ja jakamaan tietoa koirien sairauksista vähintään kasvattajalle.

Hyvää rodun yhteishenkeä ylläpitämällä pyrimme saamaan enemmän

osallistujia näyttelyihin ja kerhon yhteisiin tapahtumiin.

Käyttöominaisuuksien vaalimiseksi juoksutoimintaa sekä maastossa että radalla ja siihen liittyvää rotukohtaista koulutusta pyritään kehittämään yhteistyössä Suomen Vinttikoiraliiton ja muiden vinttikoirien rotujärjestöjen, rotua harrastavien yhdistysten ja paikalliskerhojen kanssa maanlaajuisella tasolla. Rotujärjestö voi tukea myös muuta harrastustoimintaa.

Luonneominaisuuksien tarkempaa tutkimusta varten rotujärjestö kartoittaa vinttikoirille soveltuvaa luonnetestiä ja -profiilia sekä muiden käyttäytymiskuvaus- tai luonnetestausmenetelmien käyttöä ja soveltuvuutta skotlanninhirvikoirille.

Jokainen kasvattaja vastaa omasta kasvatustyöstään, SHKK ry voi esittää vain suosituksia. Yhteistyö kasvattajien ja jalostustoimikunnan välillä on kuitenkin edellytys, jotta edellä esitetyt rotuyhdistyksen tavoitteet saavutettaisiin edes osittain. Ulkopuolinen, puolueeton tutkimuslaitos tai henkilö voisi olla yksi keino, joka keräisi kasvattajilta tietoja, joiden pohjalta jalostustoimikunta tekisi työtään.

Kasvattajan, joka kuuluu Suomen Kennelliittoon, on noudatettava Kennelliitonkoiran kauppaa koskevia määräyksiä ja pennun/koiran kaupasta on tehtävä kirjallinen sopimus. Kasvattaja sitoutuu myös noudattamaan Kennelliiton periaatteita allekirjoittamalla kasvattajasitoumuksen.

Mikäli pennussa jälkikäteen ilmenee perinnöllisiä sairauksia ja/tai vikoja, tulee kasvattajan ilmoittaa niistä sekä uroksen omistajalle, pentuesisarusten omistajille sekä kerhon jalostustoimikunnalle. Perinnöllinen sairaus ja/tai viat tulee tutkia tarkoin, jotta voidaan sanoa, mitä sairaudet ja/tai viat ovat.

Lisääntymisongelmien kartoitus

Lisääntymisongelmien kartoittaminen on tärkeää, koska rodussa esiintyy keskimääräistä enemmän tyhjiksi jääviä narttuja, passiivisia uroksia, kivesvikaisuutta sekä keskimääräinen pentuekoko on melko vaatimaton näin suurikokoiselle rodulle.

Jalostustoimikunta laatii terveys-/pentueilmoituskaavakkeen, minkä avulla pyritään selvittämään koko lisääntymisongelmien laajuus maassamme.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

	Populaatio	Luonne	Terveys	Rakenne	Rodun Markkinapotentiaali
Vahvuudet	Sukusiitoprosentti laskenut; ei matadorjalostusta; tuontikoiria tuodaan vuosittain; pentujen kysyntä lisääntynyt, lyhyen aikavälin sukusiitos voidaan vielä pitää aisoissa	Luonne pääosin hyvä, ei koiran jokapäiväistä elämänlaatua laskevia ongelmia		Tasapainoinen kokonaisuus, ei rakenteellisia ylilyöntejä	Kuten kirjallisuudessa kerrotaan, "taivaan täydellisin luomus"; ollut ylhäisön koira, mikä kiehtoo ihmisiä yhä nykyään. Harvinainen rotu kiinnostaa.
Mahdollisuudet	Jalostusmateriaalin hankinta ulkomailta; keinosiemennyksen ja pakastesperman käytön lisääntyminen; käyttämättömien urosten hyödyntäminen; kaksoisastutukset, roturisteytykset	Luonteen puolesta skotti sopii nyky-yhteiskunnan vaatimuksiin	Tiedon lisääminen; kasvattajien yhteistyö ja avoimuus	Laadukkaiden tuontikoirien avulla mahdollista parantaa kannassa olevia rakennevirheitä, koska omassa kannassa on erittäin hyviä koiria	Myönteinen suhtautuminen kookkaaseen, rauhalliseen, helppoahoitoiseen ja hyväluonteiseen koiraan; kiinnostus rotua kohtaan on lisääntynyt
Heikkoudet	Pitkän aikavälin sukusiitosaste on korkea ja geenipohja kapea; narttujen tiinehtymisongelmat; passiiviset urokset; pienet pentuekoot	Joillakin yksilöillä on taipumus arkuuteen	Perinnöllisiä sairauksia näin pienessä populaatiossa; osa sairauksista ilmenee vasta, kun koira on jo käytetty jalostukseen	Pienestä populaatiosta johtuen jalostukseen käytetään koiria, jotka rakennevirheidensä perusteella olisi parempi jättää jalostusohjelman ulkopuolelle	Ei kaikkien koira; suuri ja vahva, vaatii paljon liikuntaa. Nuoren koiran aktiivisuus saattaa yllättää helpon koiran ostajat
Uhat	Geenipohjan kapeneminen entisestään; sukusiitosprosentin kohoaminen; tuontikoirien mahdollisesti mukanaan tuomat uudet ongelmat	Geenipohjan supistuminen vaikuttaa luonteisiin. Ihmiset ottavat skotin halutessaan helpon koiran ja koiran tarpeita ei huomioida sen ollessa vähään tyytyväinen.	Geenipohjan supistuessa terveysriskit kasvavat	Geenipohjan pieneneminen huonontaa myös rakennetta	Iso koko voi olla epäekologinen, iso koira voidaan tulevaisuudessa nähdä turhana kuluttamisena

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

6.5.1 Toimintasuunnitelma

2024 Laaditaan ja toteutetaan lisääntymiskysely

2025 Mahdolliset toimenpiteet ja suositukset lisääntymiskyselyn pohjalta

2026 Kattava terveystarkastus 2027 JTO:n päivitys

6.5.2 Tavoiteohjelman seuranta

Skotlanninhirvikoirakerho ry:n jalostustoimikunta seuraa tavoiteohjelman toteutumista. Tavoitteet huomioidaan vuosittain toimintasuunnitelmassa ja otetaan esille kevään yleiskokouksessa.

Tehdään vuosittainen yhteenveto jalostukseen liittyvistä asioista; populaation rakenteesta, terveydestä, pennutuksista, rekisteröinneistä ja tuonneista.

Jalostustoimikunnan toimintakertomus julkaistaan yhdistyksen lehdessä ja kotisivuilla.

JTO pidetään esillä kerhon kotisivuilla, ja se päivitetään toimintasuunnitelman mukaan.

Muutokset käsitellään jalostustoimikunnassa, hallituksessa sekä yleiskokouksessa.

7 LÄHTEET

- The Irish Wolfdog by Edmund Hogan S.J. (1897)
- The Irish Wolfhound by Capt. Graham (1879)
- Deerhound; Juliette Cunliffe
- The Deerhound; A. N. Hartley
- Arkistot; K. Honkaniemi ja A. Assinen
- Scottish Deerhound; Audrey M. Benbow
- The Kennel Club: Inbreeding Coefficient for Deerhound <https://www.thekennelclub.org.uk/services/public/mateselect/breed/Default.aspx>
- Technical DHD inbreeding coefficient in United Kingdom 1940-2009:
<http://kilbournedeerhounds.com/inbreeding%20coefficients.htm>
- Wimmer, Barbara. *Genetic Differences between Western bred Sighthound (FCI group 10) and Primitive breeds (FCI group 5)*
Summary by Dr. Dominique de Caprona:
<http://sloughi.tripod.com/preserving/geneticswesterbredsighthoundsgermany.html>
http://sloughi.tripod.com/preserving/dr.wimmer_vortrag_hund_dwzrv_2012_baw.pdf

Rodun terveydentilaa kartoittaneet selvitykset muissa maissa

- Ruotsin ja Norjan yhteinen Hjorthundklubben (Skotlanninhirvikoirayhdistys) laati oman "jalostusstrategian" vuonna 2004 ja teki sitä varten terveystarkastuksen. Underlag för ras specifika avelsstrategi Hjorthundklubben 2004
- Health & Welfare Matters, The Deerhound Club
- Terveystarkastus USA:
http://www.deerhound.org/health_study.shtml#comm
- Terveystarkastus Isot-Britannia:
<http://www.thekennelclub.org.uk/media/16402/deerhound.pdf>

- Angela R. Bodey: Tutkimus verenpaineesta ja sydämentoiminnasta skotlanninhirvikoirilla *Hjorthunden'
- Amanda Maxwell, Karyl Hurley, Carolyn Burton, Roger Batt and Cecilia Camacho-Hübner: Reduced Serum Insulin-Like Growth Factor (IGF) and IGF- Binding Protein3 Concentrations in Two Deerhounds with Congenital Portosystemic Shunts. Journal of Veterinary Internal Medicine 14 (2000):542- 545
- Karen M. Tobias and Barton W.Rohrbach: Association of breed with the diagnosis of congenital portosystemic shunts in dogs: 2,400 cases (1980- 2002). JAVMA Vol 223 (2003), No:1 Dec 1.
- Jeffrey C. Phillips, Betty Stephenson, Marlene Hauck, John Dillberger: Heritability and segregation analysis of osteosarcoma in the Scottish deerhound. Genomics 90 (2007) 354–363.

8 LIITTEET

Liite 1 Rotumääritelmä